

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის

სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

საერთაშორისო ურთიერთობებისა და საერთაშორისო უსაფრთხოების
სამაგისტრო საგანმანათლებლო პროგრამის სტუდენტი

ნოდარი მათურაძე

**ამერიკის შეერთებული შტატების რბილი ძალის ფაქტორი,
პოსტსაბჭოთა ქვეყნებთან ურთიერთობაში (საქართველოს,
უკრაინის და რუსეთის ფედერაციის მაგალითზე)**

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია საერთაშორისო ურთიერთობების
მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ვახტანგ მაისაია

პოლიტიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

თბილისი - 2020

ანოტაცია

ზოგადად ძალის კონცეფცია საერთაშორისო ურთიერთობებისთვის უმთავრესია, რაც წარმოადგენს პოლიტიკური აზროვნების ცნებების საწყის წერტილს.

„რბილი ძალის“ საშუალებების ეფექტურად გამოყენებას შეუძლია ხელი შეუწყოს ურთიერთპატივისცემის, ნდობის და ურთიერთგაგების ილუზიას და ასევე საშუალებას აძლევს მოცემულ სახელმწიფოს გავლენა მოახდინოს პოლიტიკურ და ჰუმანიტარულ პროცესებზე მსოფლიოში და ცალკეულ ქვეყნებში.

„რბილი ძალა“ ორიენტირებულია ობიექტის თანდათანობით და გრძელვადიან ჩარევაზე მისი გავლენის ზონაში.

„რბილი“ ზემოქმედების განხორციელების ძირითადი საშუალებებია: ინფორმაციის ნაკადები; პოლიტიკური პიარი, რომელიც ორიენტირებულია უცხო აუდიტორიაზე; გლობალური მარკეტინგი; ქვეყნის ენა; საზოგადოებრივი დიპლომატია; ტურიზმი, სპორტული და კულტურული გაცვლა; საგანმანათლებლო სისტემა, სტუდენტთა გაცვლა; ეროვნული დიასპორა; კულტურათა დიალოგი. ამ ინსტრუმენტების ეფექტური გამოყენება ქმნის შესაძლებლობას სახელმწიფო სუბიექტის გავლენის გაძლიერებაზე პოლიტიკურ და ჰუმანიტარულ პროცესებზე სახელმწიფო ობიექტში და მთლიანობაში მსოფლიოში.

ნაშრომის პირველ თავში განხილულია აშშ-ს საგარეო პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების ტრანსფორმაციის გეოპოლიტიკური ასპექტები - „დაშინების“ კონცეფციიდან „რბილი ძალის“ კონცეფციამდე.

პირველი თავის პირველ ქვეთავში წარმოდგენილია აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის თეორიული მიდგომების ანალიზი;

პირველი თავის მეორე ქვეთავში განხილულია „რბილი ძალის“ რეალური პოლიტიკის საფუძველზე გადაყვანის პროცესი.

პირველი თავის მესამე ქვეთავში წარმდგელია აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაცია პოსტ-ბიპოლარულ ეპოქაში;

პირველი თავის მეოთხე ქვეთავი მოიცავს „რბილი ძალის“ განხორციელების პერსპექტივების, როგორც აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტის ანალიზს.

ნაშრომის მე-2თავი მოიცავს პოსტ-საბჭოთა სივრცის გეოსტრატეგიული ჩამოყალიბებისა და აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის მიდგომები - „რბილი ძალის“ ეფექტთან დაკავშირებულ საკითხებს

მეორე თავის პირველ ქვეთავში განხილულია აშშ-ს საგარეო-პოლიტიკური კურსის „რუსული“ ვექტორი და „რბილი ძალა“

მეორე თავის მეორე ქვეთავი ეხება აშშ-ს „რბილი ძალის“ სპეციფიკას, საკითხი განხილულია უკრაინის მაგლითზე დაყრდნობით

ნაშრომის მეორე თავის მესამე ქვეთავში წარმოდგენილია აშშ-ს სტრატეგიული მიდგომები საქართველოსადმი „რბილი ძალის“ ფარგლებში.

ნაშრომის დასასრული შეჯამებულია დასკვნის სახით.

Annotation

United States soft power factor in relations with post-Soviet countries (on the example of Georgia, Ukraine and the Russian Federation)

In general, the concept of force is paramount for international relations, which is the starting point for the notion of political thinking.

The effective use of "soft power" means can promote the illusion of mutual respect, trust and understanding, and also allow the state to influence political and humanitarian processes in the world and in individual countries.

"Soft power" is focused on the gradual and long-term intervention of an object in its zone of influence.

The main means of exerting a "soft" impact are: information flows; Political PR focused on a foreign audience; Global marketing; The language of the country; Public diplomacy; Tourism, sports and cultural exchange; Education system, student exchange; National Diaspora; Dialogue of Cultures. The effective use of these tools creates an opportunity to strengthen the influence of the state entity on political and humanitarian processes in the state facility and in the world as a whole.

The first chapter of the paper discusses the geopolitical aspects of the transformation of US foreign policy decision-making - from the concept of "intimidation" to the concept of "soft power".

The first chapter presents an analysis of the theoretical approaches to US foreign policy in the first sub-chapter;

The second sub-chapter of the first chapter discusses the process of moving the "soft power" based on the real policy.

The third sub-chapter of the first chapter presents the transformation of US foreign policy in the post-bipolar era;

The fourth sub-chapter of the first chapter includes an analysis of the prospects for the implementation of "soft power" as a tool of US foreign policy.

Chapter 2 of the paper covers the post-Soviet space's geostrategic formation and US foreign policy approaches - issues related to the "soft power" effect.

The second chapter discusses the "Russian" vector and "soft power" of the US foreign policy course.

The second chapter of the second chapter deals with the specifics of the US "soft power", the issue is discussed based on the example of Ukraine

The third chapter of the second chapter of the paper presents the US strategic approaches to Georgia within the framework of "soft power".

The end of the paper is summarized as a conclusion.

Nodari Maisuradze

სარჩევი

ანოტაცია.....	3
Annotation.....	4
შესავალი.....	7
თავი 1 აშშ-ს საგარეო პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების ტრანსფორმაციის გეოპოლიტიკური ასპექტები - „დაშინების“ კონცეფციიდან „რბილი ძალის“ კონცეფციამდე.....	12
1.1. აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის თეორიული მიდგომების ანალიზი.....	12
1.2. „რბილი ძალის“ რეალური პოლიტიკის საფუძველზე გადაყვანის პროცესი 266	
1.3. აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაცია პოსტ-ბიპოლარულ ეპოქაში.....	40
1.4 „რბილი ძალის“ განხორციელების პერსპექტივები, როგორც აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტი: სიტუაციური ანალიზი.....	499
თავი 2 პოსტ-საბჭოთა სივრცის გეოსტრატეგიული ჩამოყალიბება და აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის მიდგომები - „რბილი ძალის“ ეფექტი.....	51
2.1. აშშ-ს საგარეო-პოლიტიკური კურსის „რუსული“ ვექტორი და „რბილი ძალა“	51
2.2. აშშ-ს „რბილი ძალის“ სპეციფიკა უკრაინის მაგლითზე	566
2.3. აშშ-ს სტრატეგიული მიდგომები საქართველოსადმი „რბილი ძალის“ ფარგლებში	63
დასკვნა.....	70
ბიბლიოგრაფია.....	75

შესავალი

ნაშრომის აქტუალობა. ოცდამეერთე საუკუნეში ფართოვდება არხები, რომლის მეშვეობითაც სახელმწიფო გავლენას ახდენს საერთაშორისო პროცესებზე და სხვა ქვეყნებზე. დღეს ქვეყნის ეკონომიკური წარმატება, მისი იდეოლოგიური დამაჯერებლობა და კულტურული მიმზიდველობა ხშირად უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორებია, ვიდრე მისი სამხედრო ძალა და ბირთვული იარაღი. როდესაც ჯოზეფ ნინმა 1990 წელს ტერმინი რბილი ძალა გამოაცხადა, ცივი ომი დასრულდა, საბჭოთა იმპერია იშლებოდა, ძალაუფლების ურთიერთობები, რომელიც მართავდა მსოფლიოს, თითქმის ნახევარი საუკუნე დასრულდა. რბილი ძალა იყო ამერიკელი პოლიტიკოსების რეცეპტი მათ ერთპოლარულ დროში. ეს დრო დასრულდა, მაგრამ კონცეფცია ჯერ კიდევ გამოიყენება და განვითარებულია აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის დისკურსში.

მთავრობები იყენებენ სამხედრო ძალას მუქარის დასამყარებლად, ბრძოლის, უნარისა და იღბლის ერთობლიობით, რათა გონივრულ შედეგს მიაღწიონ სასურველ დროში. მთავრობები ყინავენ უცხოურ საბანკო ანგარიშებს და სწრაფად შეუძლიათ კრედიტის მიცემა ან ფინანსური დახმარების გაწევა (თუმცა ეკონომიკურ სანქციებს ხშირად დიდი დრო სჭირდება). მაგრამ „რბილი ძალა“ უფრო რთულია, რადგან მისი უმეტესი მნიშვნელოვანი რესურსი მთავრობების კონტროლს სცილდება და მისი შედეგები დიდწილად დამოკიდებულია მასპინძელი აუდიტორიის აღიარებაზე. გარდა ამისა, რბილი ენერგორესურსები ხშირად არაპირდაპირი გზით მუშაობს, ქმნის პირობებს პოლიტიკისთვის და ზოგჯერ სასურველი შედეგების მისაღწევად წლები სჭირდება. რა თქმა უნდა, ეს განსხვავებები ძალაუფლების საკითხებია. ყველა ომი ან ეკონომიკური მოქმედება არ იწვევს სასურველ შედეგებს სწრაფად, რასაც მოწმობს ვიეტნამის ომის ხანგრძლივობა და წარუმატებლობა, ან ეკონომიკურმა სანქციებმა ისტორიულად განაპირობა მათი მოსალოდნელი შედეგები მხოლოდ შემთხვევების მესამედში. ერაყში სადამ ჰუსეინი ათ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში იმყოფებოდა სანქციების ქვეშ, და მიუხედავად იმისა, რომ ოთხკვირიანმა სამხედრო კამპანიამ დაარღვია მისი რეჟიმი, ეს მხოლოდ პირველი ნაბიჯი იყო ერაყში აშშ-ს მიზნების

მისაღწევად. გარდა ამისა, ზოგჯერ ინფორმაციის გავრცელებამ შეიძლება სწრაფად გამოიწვიოს სასურველ შედეგამდე მისვლა ან ხელი შეუშალოს მას. მაგრამ, როგორც წესი, რბილი ძალის რესურსები ნელია, უფრო დიფუზიური და უფრო მრავლისმომცველია, ვიდრე ხისტი ძალის რესურსები.

XX საუკუნის განმავლობაში არა სამხედრო გავლენის ინსტრუმენტები მტკიცედ ჩაჯდა აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის არსენალში, რაც მრავალჯერ ამტკიცებს მის ეფექტურობას. ზესახელმწიფოების მიერ შენარჩუნებული ძალაუფლების ბალანსი ბიპოლარული დაპირისპირების ეპოქაში, და გარანტირებული ურთიერთდახმარების განადგურებამ სტიმულირების ბიძგი მისცა აშშ-ს დაედო ფსონი ეფექტურ ინფორმაციულ-პროპაგანდისტურ სტრატეგიაზე, კულტურის მიმზიდველობაზე, განათლებაზე, პოლიტიკურ ფასეულობებზე, ბრენდებსა და სამომხმარებლო საზოგადოების ცხოვრების სტილზე. ისტორიამ დაამტკიცა, რომ ასეთი ნაბიჯების მოქმედების საფუძველია კულტურული ტრანსფორმაცია, ინფორმაციისა და საგანმანათლებლო პოლიტიკის ძლიერ იარაღად გადაქცევა. აქტუალობა ასევე დასტურდება დონალდ ტრამპის შეერთებულ შტატებში ხელისუფლების მოსვლის შემდეგ გაბატონებული „ძლიერი ძალის“ საშუალებით, რომელსაც არ უჭერს მხარს როგორც შეერთებული შტატების, ისე სხვა ქვეყნების მოსახლეობა, რომლებიც ხედავენ "რბილი ძალის" უფრო გონივრულ და პროდუქტიულ კონცეფციას.

ნაშრომის კვლევის მიზანია საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში აშშ – ს საგარეო პოლიტიკაში რბილი ძალის გამოყენების ძირითადი მომენტების შესწავლა საქართველოს, უკრაინის და რუსეთის მაგალითზე.

ნაშრომის მიზნის მისაღწევად დასახული ამოცანებია:

- ტერმინი „რბილი ძალის“ დახასიათება;
- განისაზღვროს „რბილი ძალის“ ტიპები;
- გაანალიზებულ იქნეს აშშ – ს საგარეო პოლიტიკა, შესწავლილ იქნეს „რბილი ძალის“ მარეგულირებელი ჩარჩო;

➤ გამოკვლევულ იქნეს აშშ-ს პოლიტიკური ურთიერთობების საკითხი საქართველოსთან, რუსეთთან და უკრაინასთან „რბილი ძალის“ გამოყენების პერსპექტივიდან;

➤ გაანალიზდეს შეერთებულ შტატებში „რბილი ძალის“ განვითარების შესაძლო სცენარი.

საკვლევი კითხვები:

1) რას წარმოადგენს „რბილი ძალა“ და როგორია მისი გეოპოლიტიკური მდგენელი?

2) როგორ ყალიბდება აშშ-ს საგარეო და თავდაცვის პოლიტიკა თანამედროვე პირობებში და რამდენად მოიცავს ის პოსტ-საბჭოთა სივრცეს?

3) როგორ იყენებს აშშ-ს ადმინისტრაცია საკუთარ საგარეო პოლიტიკურ და ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიებში „რბილი ძალის“ ინსტრუმენტს პოსტ-საბჭოთა ქვეყნების მიმართ? (ზარაკ ობამა და დონალდ ტრამპის მაგალითებზე)

ჰიპოთეზა

პოსტბიპოლარულ ეპოქაში დაიწყო განსხვავებული საგარეო-პოლიტიკური კურსის შემუშავება, მათ შორის და განსაკუთრებით პოსტ-საბჭოთა სივრცის მიმართ, რომელიც თვისობრივად განსახვავდებოდა „ცივი ომის“ პერიოდში გატარებული კურსისგან საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. ამ ეტაპზე აშშ ინტენსიურად იყენებს „რბილი ძალის“ კონცეფციას, როგორც ყველაზე ეფექტურ საგარეო-პოლიტიკურ ინსტრუმენტს, განსაკუთრებით პოსტ-საბჭოთა სივრცის სამი ქვეყნის მიმართ - რუსეთის ფედერაციის, უკრაინის და საქართველოს მიმართ, ოღონდ განსხვავებული მიდგომებით.

კვლევის საგანი- აშშ-ს რბილი ძალა

კვლევის ობიექტი- აშშ-ს მიერ რბილი ძალის გამოყენების თავისებურებები საქართველოს, რუსეთის და უკრაინის მაგალითზე.

კვლევის საგანია თავდაცვის თანამედროვე სისტემაში აშშ-ს მთავრობის მიერ რბილი ძალის გამოყენების გავლენა და შედეგი.

კვლევის მეთოდოლოგია

ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებული იქნება შემდეგი თეორიული და ემპირიული მეთოდები:

ტერმინოლოგიური ანალიზი; შედარებითი ისტორიული ანალიზი; კლასიფიკაცია; აღწერა; პრობლემურ-ქრონოლოგიური მეთოდი; სიტუაციური ანალიზი; მონაცემთა ანალიზი; თვისობრივი კვლევის მეთოდები; ემპირიული კვლევის მეთოდები.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ პირველ თავზე მუშაობის დროს, ამ მეთოდის მიზეზების დადგენისა და მისი გამოყენების პრინციპების სისტემატიზაციის მიზნით, გამოყენებული იქნა კვლევის ისეთი მეთოდები, როგორცაა: განზოგადება, მიზეზობრივი ანალიზი, სისტემატიზაცია და კლასიფიკაციის მეთოდი.

მეორე თავის დაწერისას, გამოყენებულ იქნა განვითარების გზების აბსტრაქტულობის, აღწერილობის, აგრეთვე პროგნოზირების და სიტუაციური ანალიზის მეთოდები. სისტემური მიდგომა საშუალებას იძლევა გამოკვლეულ იქნეს „რბილი ძალის“ ინსტრუმენტების როლი და მნიშვნელობა აშშ – ს საგარეო პოლიტიკაში, „გარემოში ჩაძირული“ სისტემის ძირითადი თვისებების და ფუნქციების საშუალებით, მოცემულ შემთხვევაში, საერთაშორისო. ეს მიდგომა განსაკუთრებით აქტუალურია გლობალიზაციის პროცესებთან დაკავშირებით, რაც აძლიერებს აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის „რბილი“ კომპონენტების როლს და მნიშვნელობას.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა: საკვლევ თემას ექნება შემეცნებითი ფუნქცია. ის განკუთვნილი იქნება აშშ-ს საგარეო პოლიტიკით დაინტერესებული სტუდენტებისა და ანალიტიკოსებისათვის. ნაშრომში განხილული თემა, არსებული მოსაზრებები და კვლევის შედეგები შესაძლოა, ახალ საკვლევ თემად იქცეს დაინტერესებული პირებისათვის.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა ნაშრომის წერისას შედგენილი იქნა საკმაოდ ფართო წყარო, რომელიც, თავის მხრივ, შეიძლება დაიყოს: ოფიციალური

დოკუმენტების პუბლიკაციებად და გამოსვლებად, სამინისტროებისა და დეპარტამენტების ოფიციალურ ვებსაიტებად, თანამდებობის პირთა მოხსენებებებად.

ამასთანავე, არსებობს მრავალი განსხვავებული სტატია და ესე, ქართველი და უცხოელი მეცნიერების მიერ, რომლებიც ეძღვნება რბილი ძალის თემას - ინფორმაციული ომები, მათი გავრცელება, კულტურული და იდეოლოგიური პროპაგანდა, რომელიც გარკვეულწილად ასევე აღმოჩნდა სასარგებლო ნაშრომის კვლევისათვის.

კვლევის ძირითადი წყარო იყო ჯოზეფ ნაის, „რბილი ძალის“ კონცეფციის ავტორების ნაშრომები, როგორცაა: The Powers to Lead: Soft, Hard, and Smart; Soft Power: The Means to Success in World Politics. გაანალიზებული იქნა ისეთი წყაროები, როგორცაა ამერიკელი პოლიტიკოსების გამოსვლები. მაგალითად, დ. ბუში და ჰ. კლინტონი, როდესაც სწავლობდნენ შეერთებულ შტატებში „რბილი ძალის“ კონცეფციის გამოყენების გამოცდილებას.

**თავი 1 აშშ-ს საგარეო პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების
ტრანსფორმაციის გეოპოლიტიკური ასპექტები - „დაშინების“
კონცეფციიდან „რბილი ძალის“ კონცეფციამდე.**

1.1. აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის მიდგომების თეორიული ანალიზი

საუკუნეზე მეტი გავიდა მას შემდეგ, რაც ეკონომიკური პოტენციალის სწრაფმა ზრდამ შეერთებული შტატები ერთ-ერთ ყველაზე ინდუსტრიულ ქვეყნად აქცია. ამასთან, ეკონომიკურმა წარმატებამ გამოიწვია მსოფლიო ინდუსტრიულ წარმოებაში შეერთებული შტატების წამყვან პოზიციაზე გადასვლა და მისი პოზიციის საერთაშორისო პოლიტიკურ ასპარეზზე დაწინაურება. ყოველივე ამან მოამზადა საფუძველი XIX-XX საუკუნეების ბოლოს ახალი იდეოლოგიური კონცეფციებისათვის, რომლის თანახმად, სახელმწიფო ვალდებული იყო გამოეჩინა თავისი სიძლიერე, როგორც საშინაო, ისე საგარეო პოლიტიკაში, ხელმძღვანელობდა რა შეერთებული შტატების ეროვნული ინტერესებით. ამიტომ გასაკვირი არ არის, რომ ექსპანსიონალიზმი შეირჩა, როგორც ამერიკული სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის საფუძველი და საკმაოდ წარმატებით იქნა განხორციელებული ისეთ ზომამდე, რომ ე.წ. „ამერიკული ფაქტორი“ გახდა მსოფლიო პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილი მთელი XX საუკუნის განმავლობაში - XXI საუკუნის დასაწყისში.

თანამედროვე სამყაროს რეალობა აიძულებს ამერიკელ მმართველ წრეებს ან გადახედონ ექსპანსიონისტური იდეოლოგიის ზოგიერთ დებულებას, ან დაფარონ

ისინი ფარული ფორმებით. ამავე დროს, ბევრი პოლიტოლოგი აფრთხილებს, რომ შეერთებულმა შტატებმა შეიძლება საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ მსოფლიოში უმოქმედობის გამო დაკარგოს წამყვანი პოზიცია, ხოლო პოზიციების დაბრუნება ძალიან რთული იქნება (ან შეუძლებელი), როდესაც მათ კვლავ სურთ აქტიური პოლიტიკაში დარჩენა. აღსანიშნავია, რომ შესაძლოა „ამერიკული ფაქტორის“ არ არსებობამ შექმნას ხელსაყრელი პირობები ძლიერი და აგრესიული ჰეგემონის წარმოქმნისთვის, რაც მოითხოვს უზარმაზარ ძალისხმევას¹.

ძალის კონცეფცია საერთაშორისო ურთიერთობებისთვის უმთავრესია, რაც წარმოადგენს პოლიტიკური აზროვნების ცნებების საწყის წერტილს. მრავალი წლის განმავლობაში, ძალაუფლების გაგება თანმიმდევრული იყო პოლიტიკური რეალიზმის თეორიასთან, რომელიც იდენტიფიცირებულია სახელმწიფოს „მძიმე ძალასთან“². ამ სკოლის წარმომადგენლები ძალას მიიჩნევენ საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარების განმსაზღვრელ მთავარ ფაქტორად, რომელთა მონაწილე მხოლოდ სუვერენული სახელმწიფოებია, რომელთაც აქვთ “ძლიერი ძალა” და შეუძლიათ გამოიყენონ ეს ერთმანეთთან მიმართებაში. პოლიტიკური რეალიზმის თეორიის თანახმად, სახელმწიფოების პოლიტიკაში მთავარია ეროვნული ინტერესები³. „ხისტი ძალა“ ზუსტად გამოიყენება მათ დასაცავად და პოპულარიზაციისთვის, ასევე გავლენის ობიექტის ქცევის შეცვლისა და სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის სასურველი შედეგის მისაღწევად, იმ პირობით, რომ მსოფლიო სცენაზე შენარჩუნდება ძალთა ბალანსი. პოლიტიკური რეალიზმის თეორიის მომხრეების თანახმად, ე.წ. ენერჯის წყარო არის სახელმწიფოს რესურსი⁴. „ხისტი ძალის“ გამოყენების შემთხვევაში, სახელმწიფო ემყარება ძირითადად მატერიალურ რესურსებს, როგორცაა მოსახლეობა, ტერიტორიის ზომა, ბუნებრივი და ეკონომიკური რესურსები, ასევე სამხედრო

---

¹ Доктрина Клинтона URL: <http://do.gendocs.ru/docs/index-100251.html> გვ.1 (ბოლო ნახვა 02.06.20)

² Wilson E.J. Hard Power, Soft Power, Smart Power // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. URL: <http://ann.sagepub.com/content/616/1/110> გვ.1 (ბოლო ნახვა 02.06.20)

³Morgenthau G.J. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. 6th ed. Beijing: Peking University Press, 1950, გვ. 5

⁴ Waltz K. Theory of International Politics. Reading, MA: Addison-Wesley, 1979, გვ. 131

ძალა. „ხისტი ძალის“ მეთოდები მოიცავს შეიარაღებულ ჩარევას, ეკონომიკურ წნეხს, სამხედრო, პოლიტიკურს, ენერგეტიკულ, ნედლეულის, სურსათის ბლოკადას, მუქარას, ეროვნული პოლიტიკური ელიტის მოსყიდვას⁵. კაცობრიობის მთელი პერიოდის განმავლობაში „ხისტი ძალა“ გაიგივებულია სახელმწიფოს სამხედრო ძალასთან, რაც ერთი ქვეყნის სამხედრო ძალაუფლების გავლენაა სხვა მიზნობრივ ჯგუფებზე, სხვა სახელმწიფოზე ან მთლიანობაში საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაზე⁶. მიუხედავად იმისა, რომ დღეს სამხედრო ძალა საერთაშორისო პოლიტიკაში გადამწყვეტ ინსტრუმენტად რჩება, მისი გამოყენების სარგებელი, ექსპერტების აზრით, მცირდება. (Global Trends 2025) როგორც მიშელ ფლურნოიმ, აშშ-ს თავდაცვის მინისტრის მოადგილემ პოლიტიკური დაგეგმვისას, თქვა: ”ტრადიციული ომები სამხედრო ოპერაციების სახეებია, რომლებიც აღარ შეესაბამება თანამედროვე რეალობას”⁷. დღეს სამხედრო ძალამ ახალი ხარისხი შეიძინა - ის გახდა ინსტრუმენტი, რომელიც ხელს უშლის პოტენციურ მოწინააღმდეგეს.

რბილი ძალის როლის დასადგენად, როგორც აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის გატარების მეთოდი, მნიშვნელოვანია თვდაპირველად განიმარტოს კონცეფცია „რბილი ძალა“. „რბილი ძალა“ არის ვინმეს მოზიდვის, გადმობირების, გავლენის და დაჯერების უნარი მათი ინტერესებისა და მიზნების განსახორციელებლად თანამშრომლობის საფუძველზე და არა იძულების მეთოდით. თავის მხრივ უკვე „ხისტი ძალის“ გამოხატულება არის საწინააღმდეგო, რომელიც იყენებს ძალას ან ფულს, მეორე მხარის დარწმუნებისა და მოზიდვის მიზნით.

ბოლო დროს, ტერმინ „რბილი ძალას“ სულ უფრო ხშირად იყენებენ დიპლომატები. ბევრი ადამიანი, რომელიც სულ მცირედ, ოდნავ მაინც უკავშირდება პოლიტიკურ სამყაროს, ამ ტერმინს პოპულარიზაციას უკეთებს. გამარტივების მიზნით, მედია ამახინჯებს კონცეფციას და გულისხმობს მასში

⁵ Леонова О.Г. Мягкая сила – ресурс внешней политики государства // Обозреватель. URL: http://observer.materik.ru/observer/N4_2013/027_040.pdf გვ. 29-30

⁶ Радиков И.В. О трансформации военной политики постсоветской России. Ч. 1 // Журнал «ПОЛИТЭКС». URL: <http://www.politex.info/content/view/535/30/> გვ.1 (ბოლო ნახვა 01.06.20)

⁷ Shanker T. Pentagon to Outline Shift in War Planning Strategy // The New York Times. URL: <http://www.nytimes.com/2009/06/23/world/americas/23military.html? r=0> გვ.1 (ბოლო ნახვა 02.06.20)

ნებისმიერი ქმედებას, გარდა სამხედრო ქმედებისა, რომელიც მიმართული იქნება საკუთარი ინტერესების რეალიზაციის მიმართ.

ახალი კონცეფცია, რეალისტებისგან განსხვავებით, სახელმწიფოს გამოყოფს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, ტრანსნაციონალურ კორპორაციებთან, რევოლუციურ მოძრაობებთან და ა.შ.

ამ თვალსაზრისით, გლობალური ინტერპრეტაცია კიდევ ერთი დასტურია მომავალი მსოფლიო წესრიგის საფუძველისა, რომელიც ემყარება ლიბერალურ დემოკრატიასა და ადამიანის ინდივიდუალურ უფლებებს. იმის გათვალისწინებით, რომ ძალაუფლების ბალანსში სამხედრო ძალის ფაქტორი დაქვეითებულია, რაც კულტურული დიპლომატიის საშუალებით მიიღება, ჯ. ნეიმ და რ. კოჰანმა წარმოადგინეს ისეთი ზოგადი მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტი, როგორცაა "თამაშის თეორია", რომელიც ითვლება ოპტიმალური სტრატეგიების შესწავლის მეთოდად, იგი ეხმარება საუკეთესო სტრატეგიის არჩევაში. სხვა მონაწილეთა შესახებ, მათი რესურსები და მათი შესაძლო მოქმედებებისა და იდეების გათვალისწინებით⁸.

ამ კონცეფციის მნიშვნელობის დადასტურება XXI საუკუნის დასაწყისი იყო: შეერთებული შტატები, ნეოლიბერალური ინსტიტუციონალიზმის პრინციპებიდან გამომდინარე, გლობალიზაციას უჭერს მხარს პოლიტიკის, კულტურის, ეკონომიკის, ფინანსების და ინფორმაციის სფეროებში, რაც, შედეგად, მნიშვნელოვნად ზღუდავს სუვერენული სახელმწიფოს როლს. ამერიკული კულტურის პლანეტარული გავრცელების საშუალებით მსოფლიო სისტემაში ვაშინგტონის დომინირების გაძლიერების სურვილმა ნეოლიბერალური იდეოლოგია გაამდიდრა „რბილი ძალის“ კონცეფციით. ტერმინის ავტორი იყო ჯ. ნაი (რომელიც ხელმძღვანელობდა ჯონ კ. კენედის მენეჯმენტის სკოლას ჰარვარდის უნივერსიტეტში 1990-იანი წლების შუა ხანებში), რომელმაც პირველად იგი 1990 წელს გამოიყენა წიგნში „ლიდერობისკენ მოუწოდებლად: ამერიკული ძალის შეცვლის ბუნება“, თავის ნაშრომში მეცნიერმა იგი შემდეგი განმარტებით განსაზღვრა: „რბილი ძალა“ არის უნარი მიაღწიოს იმას, რაც

⁸ Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. - N.J.: Princeton University Press, 1984, გვ. 65

სასურველია მოკავშირეთა ნებაყოფლობითი მონაწილეობით და არა იძულებით ან გადასახადებით“. მაშასადამე, ტერმინი „რბილი ძალა“ ფართო მეცნიერულ გამოყენებაში დანერგა ამერიკელმა მეცნიერმა ჯ. ნაიმ 90-იანი წლების დასაწყისში ბერლინის კედლის დაცემის შემდეგ, როდესაც საბჭოთა იდეოლოგიამ დაკარგა მიმზიდველობა და კონკურენტუნარიანობა. სინამდვილეში, ძალა, რომელიც საერთაშორისო ურთიერთობათა მეცნიერებაში ტრადიციულად, ძალზე აბსტრაქტული და რთული იყო ცვლადის გამოსაზომად, ჯ. ნაიმ განსაზღვრა, როგორც „რადაცის გაკეთების და სხვების კონტროლის უნარი, ან იძულება სხვების მიმართ, მათ გააკეთონ ისეთი რამ, რასაც იძულებით არ გააკეთებდნენ“⁹.

და რადგან „კონტროლი და იძულების“ ამოცანა მოიცავს კონკრეტული რესურსების - ჯარის, ფულის ფლობას, მაშინ საერთაშორისო პოლიტიკურ ძალაში დიდი ხანია განიხილება, როგორც მოსახლეობის, ტერიტორიის, რესურსების, სატრანსპორტო კომუნიკაციების და სხვაზე კონტროლის წარმოქმნა. ამ კონტექსტში, მნიშვნელოვანია ყურადღება მიაქციონ იმ ფაქტს, რომ ხალხებს შორის ურთიერთობებში სახელმწიფომ თანდათან დაკარგა მონოპოლია საგარეო ურთიერთობებზე. ქვეყნებს შორის დიალოგი, მიუხედავად იმისა, რომ იგი გაგრძელდა ომის და მშვიდობის პრობლემებზე, სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის ექსკლუზიურ სფეროა. თუმცა, ხალხებს შორის ურთიერთობები სულ უფრო და უფრო იზრდებოდა არასამთავრობო მონაწილეებისა და ძალაუფლების გარეთ არსებულ ინსტიტუციებს შორის თანამშრომლობის ფორმატში. აქტიურად განვითარდა სავაჭრო, ეკონომიკური, კულტურული, საგანმანათლებლო კონტაქტები, ტრანსპორტი, ტურიზმი და ა.შ. საერთაშორისო ურთიერთობების იდეოლოგიური ასპექტებიც კი და განვითარების ერთი ან სხვა მოდელის მიმზიდველობა აღარ იყო მონოპოლიზებული მხოლოდ სახელმწიფოებრივი პოლიტიკით, არამედ უფრო ხშირად გადავიდა საზოგადოებრივი პოლიტიკის კომპეტენციაში, ე.ი. დიალოგი მოქალაქეებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის (ბოლო ათწლეულების ტენდენცია). ზემოაღნიშნული არ ნიშნავს რომ სახელმწიფო გაქრა და დაკარგა

---

⁹ Nye J. Bound to Lead. - N. Y., 1990. გვ. 56

თავისი ძირითადი როლი საერთაშორისო ურთიერთობებში. პირიქით, სახელმწიფომ შეინარჩუნა თავისი მნიშვნელობა და გავლენა. ამასთან, თუ თავდაპირველად საერთაშორისო ურთიერთობები ხასიათდებოდა ექსკლუზიურად სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობების ფორმატით, ამის შემდეგ სახელმწიფოთა პოლიტიკამ დაიწყო გარჩევადობის განსაზღვრა, როგორც თავად სახელმწიფოები, უცხო ხალხები და ელიტები, გარკვეული ინტერესების ჯგუფები უცხო საზოგადოებებში. ახალი პირობების პირობებში წამოიჭრა საკითხი საგარეო პოლიტიკის ეფექტურობის შესახებ და, შესაბამისად, სახელმწიფოს სიძლიერის დასადგენად უფრო ზუსტი მეთოდების შესახებ, რომელსაც ჯეი ნეიმ განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო თავის ნაშრომებში. შედეგად, ამერიკელი მკვლევარი მივიდა ძალაუფლების ორ ძირითადი გამოვლინებამდე: „ხისტი ძალა“ და „რბილი ძალა“¹⁰.

„რბილი ძალის“ დამახასიათებელი თვისება ის არის, რომ იგი არ არის დაძაბული, ხოლო მისი ვალუტის სახეობაა კულტურა, პოლიტიკური ფასეულობები და საგარეო პოლიტიკა, მიმზიდველობა და სხვების უპირატესობების ფორმირების შესაძლებლობა. (Тришпат, В., 2005: 29). ბოლო დროს, ეს ტერმინი ასევე გამოყენებულ იქნა სოციალურ და საზოგადოებრივ აზრზე შეცვლისა და გავლენის მოხდენისთვის. შედარებით ნაკლებად ღია და გამჭვირვალე არხების მეშვეობით და ხელისუფლება ზეწოლას ახდენს ძლიერი პოლიტიკური და არაპოლიტიკური ორგანიზაციების მეშვეობით.

რბილი ძალა შეერთებული შტატების ძლიერი მხარე იყო დასაწყისიდან - რა თქმა უნდა, დიდი ხნით ადრე იქამდე, სანამ ქვეყანა XX საუკუნეში აღიარებულ მსოფლიო ძალად იქცა.

თავის ანალიზში ჯ. ნაი განსაზღვრავს საგარეო პოლიტიკის რესურსების სამ ტიპს, რომლებსაც ემყარება ამერიკის გაერთიანებული ძალა:

1. სამხედრო - პოტენციალი, რომლითაც აშშ უსწრებს სხვა დანარჩენ ქვეყნებს მსოფლიოში;

---

¹⁰ Братерский М.В., Скриба А.С., Концепция «мягкой силы» во внешнеполитической стратегии США, 2013, гл. 132,133

2. ეკონომიკური ძალა, რომლითაც ვაშინგტონი თანდათანობით დაძლიეს ევროკავშირმა და ჩინეთმა;

3. არამატერიალური რესურსები - ტრანსნაციონალური კორპორაციების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, მასობრივი კულტურის სურათი და კულტურული ძალა; უცხოური იდეოლოგია (პოპულარულია საზოგადოებრივი დიპლომატიის მიერ).

ვაშინგტონის კულტურული პოლიტიკის უმთავრესი კომპონენტია მასობრივი კულტურა (ექსპერტთა უმრავლესობის მიერ გამოვლენილი "ამერიკული კულტურის" კონცეფცია), რომლის წარმატება აიხსნება მაღალი ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარებით, რომლის წყალობითაც ამერიკული პოპ-კულტურა მაუწყებლობს მთელ მსოფლიოში, ხდება ეფექტური პოლიტიკური და იდეოლოგიური იარაღი, რომელიც ემსახურება სხვადასხვა მედია წარმომადგენლებს, ტრანსნაციონალური კორპორაციებს, პოლიტიკურ კლანებს, ფინანსურ-სამრეწველო და სხვა ბიზნეს წრეების წარმომადგენლებს¹¹.

წიგნში „რბილი ძალა წარმატების საშუალებები მსოფლიო პოლიტიკაში“, რომელიც 2004 წელს გამოქვეყნდა, მეცნიერი ამ თეორიის ინოვაციურობას აძლიერებს შემდეგი თეზისით:” თუ ნაპოლეონი, რომელიც ავრცელებდა საფრანგეთის რევოლუციის იდეებს, ვალდებული იყო დაყრდნობოდა ბაიონეტებს, მაშინ ახლა, ამერიკის შემთხვევაში, მიუნხენის მკვიდრნი თავად ცდილობენ მიაღწიონ პროგრესს, რომელიც მიაღწიეს ლიდერებმა“ (Nye J., 2004: 87] სხვა სიტყვებით რომ ითქვას კლასიკური სამხედრო თეორია, რომელიც დაფუძნებულია „ხისტ ძალაზე“, მნიშვნელოვან ცვლილებებს განიცდის. ავტორი ყურადღებით ხაზს უსვამს: „როდესაც შეგიძლიათ სხვების წახალისება, იგივეს უსურვებ სხვებს რაც თავად გასურს, უფრო ადვილად იღებ იმას რაც გასურს და აუცილებელია ხალხის სწორი მიმართულებით გადაადგილება. ცდუნება ყოველთვის უფრო ეფექტურია, ვიდრე იძულება, და ფასეულობები, როგორცაა დემოკრატია, ადამიანის უფლებები და ინდივიდუალური შესაძლებლობები,

---

¹¹ ბ. ობამას ინაუგურალური გამოსვლა 01.20.2009 წლიდან: http://www.snr.com.ru/live/21012009/live_20090121_2.htm გვ.1 (ბოლო ნახვა 06.06.20)

ძალიან მაცდუნებელია“¹². აქედან გამომდინარეობს, რომ დაბალანსებული გამოყენების მქონე ქვეყნის კულტურულმა მიმზიდველობამ ასევე შეიძლება შეასუსტოს პოტენციური მოწინააღმდეგეების სურვილი, შექმნან კონტრ-ბალანსი სხვადასხვა პროფკავშირებისა და კოალიციების სახით. ამრიგად, ამერიკის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა ჯორჯ ბუშის მიერ ფორმულირებული გეოსტრატეგია (აქტუალურია დღისთვისაც) – „შეერთებულ შტატებს მიაჩნია, რომ მათ სასიცოცხლო ინტერესს წარმოადგენს ევრაზიაში მტრული დომინირების თავიდან აცილება“¹³. - გარდაუვალია „რბილი ძალის“ გამოყენება, რამაც შეიძლება ირიბი გავლენა მოახდინოს ვაშინგტონის პოტენციურ მოკავშირეებსა და კონკურენტებზე.

„ძალის“ კონცეფცია შედარებულია ამინდის პირობებთან, რომელზეც ყველაფერია დამოკიდებული, მაგრამ მის გავლენას ყოველთვის არ ექვემდებარება რაციონალური ახსნა ან მათემატიკური გაანგარიშება. აქცენტი კეთდება მხოლოდ ინსტრუმენტებზე და რესურსებზე, რომლებიც საერთაშორისო ურთიერთობებში მონაწილეებს საშუალებას აძლევს მიაღწიონ თავიანთ მიზნებს. ამავე დროს, ნაი სახელმწიფოებს „ხისტ ძალას“ აკუთვნებს ეკონომიკურს (რაც სადავოა) და სამხედრო ძალას. სახელმწიფოს მიერ სამხედრო იძულებაზე ორიენტირებულ „ხისტ ძალასთან“ შედარებით „რბილი ძალა“ არის ერთგვარი „მთარგმნელი“, კაშკაშა გორაკზე დამუშავებული და „უცხოელ აუდიტორიაზე გათვლილი, შესრულებული მთელი სახელმწიფო აპარატის კოორდინირებული მოქმედებებით.

უნდა აღინიშნოს რბილი ძალის კიდევ ერთი ბუნების შესახებ. ჯოზეფ ნაი თვლის, რომ რბილი ძალა არის დემოკრატიული საზოგადოების პროდუქტი. ის, რომ დემოკრატიულ პოლიტიკურ რეჟიმებში თავისი ბუნებისა და სპეციფიკის გამო უფრო მეტად მიმართავენ მშვიდობიან მსჯელობას, ვიდრე ძალადობრივს, ეს არ იძლევა იმის მტკიცების უფლებას, რომ რბილი ძალა თვით დემოკრატიაში წარმოიშვა და უფრო მეტიც, ის რეჟიმები, რომლებსაც ავტორიტარიული ან თუნდაც ტოტალიტარული უწოდეს, მთლიანად გაუცხოებული არიან „რბილი

¹² Най Дж., http://www.situation.ru/app/j_art_1165.htm გვ.1 (ბოლო ნახვა 02.05.20)

¹³ Doyle M., Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs 1983: 205-235

ძალის“ პოლიტიკიდან. როგორც ისტორია ამტკიცებს, არასწორია "კარგი" ან "ცუდი" მოვლენების კლიშეების მიმაგრება პოლიტიკურ კონცეფციებზე, როგორცაა „რბილი ძალა“. მათი განხილვა საჭიროა მხოლოდ შიშველი პრაგმატიკისა და ეფექტურობის თვალსაზრისით. ხშირად თავად რბილი ძალა იყო დემოკრატიიდან ავტორიტარიზმსა და ტოტალიტარიზმში გადასვლის საშუალება. „რბილი ძალა არის მიმზიდველი ძალა“ და „რბილი ენერჯის რესურსი არის ის აქტივები, რომლებიც წარმოქმნიან ამ მიმზიდველობას“¹⁴.

საერთაშორისო პოლიტიკაში იძულების ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული ყველაფერი მოიხსენიება, როგორც "ხისტი ძალა", როდესაც ერთი სახელმწიფო აიძულებს მეორეს (მიუთითებს მეორეს) რა უნდა გაკეთდეს. მაგალითებში მოცემულია სამხედრო ძალის გამოყენება, მისი გამოყენების საფრთხე, სხვადასხვა სავაჭრო და ეკონომიკური სანქციები, პირთა გადაადგილების შეზღუდვები და სხვა იძულებითი ზომები.

რაც შეეხება "რბილ ძალას", მისი მანიფესტაციის ცვალებადობა უფრო ფართოა. ასე რომ, „რბილი ძალა“ მოიცავს ქვეყნის მთლიანობის მიმზიდველობას (მისი იდეოლოგია, კულტურა, ხალხის ცხოვრების წესი, ტრადიციები, ისტორია) და მისი სპეციფიკური მიღწევები (მაგალითად, სამომხმარებლო საქონელი, სამეცნიერო და ტექნიკური მიღწევები და ა.შ.), და აგრეთვე საგარეო პოლიტიკის სპეციფიკური ნაბიჯები, რომლებიც მიმართულია მისი ხელსაყრელი იმიჯის შექმნისათვის სამიზნე ქვეყნებში. როგორც ზემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ჩანს, თუ „ხისტი ძალა“ ხასიათდება ობიექტზე პირდაპირი გავლენით, მაშინ „რბილი ძალა“ საკმაოდ არაპირდაპირია (თუმცა აქტიური მოქმედებებისათვის სივრცე ჯერ კიდევ შენარჩუნებულია). „რბილი ძალის“ გავლენის შედეგი არ არის იძულება, არამედ ობიექტის მხრიდან სურვილის ჩამოყალიბება, გააკეთოს ის, რაც აქტორმა „რბილი ძალის“ შემქმნელმა მოითხოვა¹⁵.

„რბილი ძალის“ კონცეფციის თეორიული განვითარების გაანალიზებით, შესაძლებელია გამოტანილ იქნეს დავასკვნა, რომ „რბილი ძალა“ არის მასობრივი

---

¹⁴ Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. - N. Y., 2004., გვ. 6

¹⁵ Братерский М.В., Скриба А.С., Концепция «мягкой силы» во внешнеполитической стратегии США, 2013. გვ. 132,133

გავლენის იარაღი, რომელიც არ ჩამორჩება თანამედროვე სამხედრო საშუალებებს. მისი ეფექტი იმდენად შთამბეჭდავია, რომ თუ „ხისტ ძალას“ შეუძლია ობიექტის განადგურება, მაშინ რბილი ძალა აიძულებს მას ნებაყოფლობით წავიდეს საგნის მხარეს, ამ უკანასკნელის ღირებულებებისა და რწმენის გაზიარებით. როგორც ნებისმიერი იარაღი, რბილი ძალის გამოყენება გულისხმობს პასუხისმგებლობას და მისი გამოყენების ცნობიერ მიდგომას. მიზანი არ უნდა ამართლებდეს საშუალებებს.

„რბილი ძალის“ განხორციელების მექანიზმები და ინსტრუმენტები

სანამ „რბილი ძალის“, როგორც საგარეო პოლიტიკის განხორციელების გზა განიხილულ იქნება, უნდა გაანალიზდეს რა არის საგარეო პოლიტიკა, მისი ფორმები და ინსტრუმენტები. ამჟამად რთულია საგარეო პოლიტიკის მკაფიო განმარტება, რადგან პოლიტოლოგიასა და საერთაშორისო ურთიერთობებში მრავალი კონცეფცია არსებობს. ლიტერატურის განხილვისას ცხადი ხდება, რომ მეცნიერები ხშირად საუბრობენ სხვადასხვა ფენომენებზე, როდესაც ისინი განსაზღვრავენ საგარეო პოლიტიკას. კრისტოფერ ჰილი განსაზღვრავს მას, როგორც „საგარეო ურთიერთობათა ჯამს რომელიც ხორციელდება დამოუკიდებელი სუბიექტის (ჩვეულებრივ, სახელმწიფოს) მიერ საერთაშორისო ურთიერთობებში¹⁶. უაითის თანახმად, საგარეო პოლიტიკა არის „მთავრობის საქმიანობა, რომელიც ეხება სახელმწიფოსა და სხვა პირებს, განსაკუთრებით საერთაშორისო სისტემაში სხვა სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობებს“¹⁷.

ერი ან სახელმწიფო აყალიბებს თავის საგარეო პოლიტიკას მისი ეროვნული ინტერესებისა და მიზნების გათვალისწინებით. ამ ფაქტორების გავლენის ქვეშ, საგარეო პოლიტიკა სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა ფორმასა და ტიპს იღებს.

სახელმწიფოების საგარეო პოლიტიკის ფორმები:

იმპერიალიზმის პოლიტიკა არის პოლიტიკა, რომელიც მიზნად ისახავს იმპერიის ორგანიზებასა და შენარჩუნებას. ძალაუფლებისა და დიპლომატიის ძრავის გამოყენებით ტერიტორიების, პროტექტორატებისა და გავლენის სფეროების მოსაპოვებლად;

¹⁶ Christopher Hill, *The Changing Politics of Foreign Policy*, 2003, გვ. 24

¹⁷ Derek Beach, *Analyzing foreign policy*, 2018, გვ. 2

ძალაუფლების ბალანსის პოლიტიკა - მიზნად ისახავს ბალანსის ან დისბალანსის შექმნას და შენარჩუნებას;

ალიანსის პოლიტიკა - ორ ან მეტ სუვერენულ სახელმწიფოს შორის ურთიერთშეთანხმებული სამხედრო კავშირი;

ერთგულების პოლიტიკა - მესამე მსოფლიოს ქვეყნები გახდებიან ორი ზესახელმწიფოს ერთ - ერთი მოკავშირე, გარკვეული სარგებელის მიღების იმედით;

იზოლაციის პოლიტიკა - სხვა სახელმწიფოებთან სამხედრო, დიპლომატიურ და კომერციულ ურთიერთობებში მონაწილეობის დაბალი დონე;

ნეიტრალიტეტის პოლიტიკა არის იმ სახელმწიფოების მდგომარეობა, რომლებიც ომის დროს არ მონაწილეობენ საომარ მოქმედებებში, მაგრამ აგრძელებენ მშვიდობიან კომუნიკაციას მეომარ მხარეებთან და ა.შ.

საგარეო პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტები: დიპლომატია; ალიანსები, პროფკავშირები; ეკონომიკური ინსტრუმენტები (საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკა, ეკონომიკური სანქციები); სამხედრო ძალა.

ამასთან, ოცდამეერთე საუკუნეში ფართოვდება არხები, რომლითაც ქვეყანა გავლენას ახდენს საერთაშორისო პროცესებზე და სხვა ქვეყნებზე. დღეს, ქვეყნის ეკონომიკური წარმატება, მისი იდეოლოგიური დამაჯერებლობა და კულტურული მიმზიდველობა ხშირად უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორია ვიდრე მისი სამხედრო ძალისა და ბირთვული იარაღის ფლობა, რაც „ხისტი ძალის“

გამოვლინებაა.

ამრიგად, ეს საშუალებას იძლევა განვასხვავებულ იქნეს შემდეგი მართვის მექანიზმები და გავლენის ინსტრუმენტები, რომლებიც განკუთვნილია საერთაშორისო პროცესებისთვის, რომელიც გამოიყენება თანამედროვე გლობალურ სამყაროში: „რბილი ძალა“ და „ხისტი ძალა“. თითოეული ქვეყანა ქმნის „რბილი ძალის“ საკუთარ შინაარსს, რომელიც განპირობებულია მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციოკულტურული განსხვავებებით.

„ხისტი ძალა“ ჯერ კიდევ ცოტა ხნის წინ თითქმის ძირითად საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტად იქნა მიჩნეული. ნებისმიერი ძალა, არის იძულებითი პოლიტიკა, რომელიც ემყარება ამ ქვეყნის წინააღმდეგ სამხედრო ძალის გამოყენებასა და / ან გამოყენების საფრთხეს. ამასთან, გლობალიზაციურ სამყაროში გლობალური ურთიერთდაკავშირებისა და ურთიერთდამოკიდებულების კონტექსტში უფრო არაეფექტურია მოძველებული პოლიტიკური ინსტრუმენტების გამოყენება, მათ შორის ბირთვული იარაღი, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს იმ ქვეყნის სრული ეკონომიკური დაშლა, რომელმაც ბირთვული იერიში წამოიწყო (გარდა იმ „რგოლისებური სახელმწიფოებისა“, რომლებიც არ შედის გლობალურ ეკონომიკაში). მუქარის ან „ხისტი ძალის“ გამოყენება, სამხედრო ხომალდები, ან თვითმფრინავები, როლებიც პატრულირებენ ჰაერში საკმაოდ არაეფექტურია, რადგან ისინი იწვევს უფრო მეტ უარყოფით მხარეებს, ვიდრე აგრესორის შესაძლო საეჭვო სარგებელს. ძლიერ ძალის მეთოდები ეყრდნობა შეიარაღებულ ძალადობას. თანამედროვე სამყაროში არსებობს „რბილი ძალის“ და „ხისტი ძალის“ მეთოდების გამოყენების მოქნილი ბალანსი. რბილი და ხისტი ძალები იყენებენ ძალაუფლების მოპოვების სხვადასხვა მეთოდს, რაც შეიძლება განსხვავდებოდეს ქვეყნის სტატუსის მიხედვით.

„რბილი ძალა“ საშუალებას აძლევს იმ ქვეყნებსაც კი, რომლებსაც აქვთ შეზღუდული გავლენის ტრადიციული რესურსები (მაგალითად, სახელმწიფოები, რომლებიც არ არიან გაეროს უშიშროების საბჭოს წევრი, ბირთვული იარაღის არმქონე სახელმწიფოები ან გეოგრაფიული პერიფერიაზე მყოფი სახელმწიფოები) გამოიყენონ ფარული გავლენა საერთაშორისო პროცესებზე. მულტიპოლარული პოლიცენტრული სამყაროს კონტექსტში, ნებისმიერ ქვეყანას, განურჩევლად მისი პოზიციისა გლობალურ იერარქიაში, შეუძლია ფარულად მოახდინოს გავლენა ამ მაკრო რეგიონში მიმდინარე მოვლენებზე ან თუნდაც გლობალურ დონეზე, იმ პირობით, რომ იგი ეფექტურად გამოიყენებს რბილი ძალის იარაღებს. რბილი ძალის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ტაქტიკური მიზანი არის

მიმზიდველობის შექმნა, მაგალითად, ქვეყნის ეფექტური იმიჯის შექმნით და კონტროლის ობიექტზე გავლენის მოხდენით.

რბილი ძალის ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტებია: ინფორმაციის ნაკადები (მედია); პოლიტიკური პიარი, რომელიც განკუთვნილია უცხოელი აუდიტორიისთვის; გლობალური მარკეტინგი; ქვეყნის პოზიციონირება გლობალურ იერარქიაში; ქვეყნის ენა და მისი რეიტინგი მსოფლიოში; საზოგადოებრივი დიპლომატია; ტურიზმი; სპორტული და კულტურული გაცვლა; სტუდენტთა განათლებისა და გაცვლის სისტემა (ახალგაზრდობა); მედია ომების წარმოების უნარი (მედია, სოციალური ქსელები და და ა.შ.); მიგრაციის პოლიტიკა; კულტურული დიალოგი.

„რბილი ძალის“ საშუალებების ეფექტურად გამოყენებას შეუძლია ხელი შეუწყოს ურთიერთპატივისცემის, ნდობის და ურთიერთგაგების ილუზიას და ასევე საშუალებას აძლევს მოცემულ სახელმწიფოს გავლენა მოახდინოს პოლიტიკურ და ჰუმანიტარულ პროცესებზე მსოფლიოში და ცალკეულ ქვეყნებში¹⁸.

პოლიტიკურ პროცესებზე საუბრისას აუცილებელია ყურადღება გამახვილდეს სახელმწიფოში არსებულ პარტიებზე, რომლებიც ქმნიან ამ უკანასკნელის როგორც საშინაო, ისე საგარეო პოლიტიკას და იმავდროულად ახდენენ მოსახლეობის პოლიტიკური „გემოვნების“ ფორმირებას. სახელმწიფოები, რომლებიც ატარებენ რბილი ძალის პოლიტიკას, ხშირად ახერხებენ გარკვეული ფინანსური თუ მანტაჟის მეთოდებით პოლიტიკურ პარტიებზე გავლენის მოხდენას¹⁹.

ზემოაღნიშნული მოსაზრებებიდან შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ერთ-ერთი მთავარი განსხვავება "ხისტი" და "რბილი" ძალას შორის არის კონკრეტული შედეგის მისაღწევად საჭირო დრო. ამრიგად, აშკარაა, რომ „ხისტი ძალის“ ინსტრუმენტები გამოიყენება „მოთხოვნის“ საფუძველზე, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში - მაგრამ, როგორც წესი, იწვევს მოკლევადიან შედეგებსაც. სხვა

¹⁸ Закатова П.Т., «Мягкая сила» как инструмент внешней политики США, 2019, გვ. 18-22

¹⁹ გამთენაძე ზ., ხიდუმელი გ., საერთაშორისო ურთიერთობებში „რბილი ძალის“ პრაქტიკის დანერგვა სამიზნე ქვეყნის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ პროცესებზე გავლენის მოპოვებისა და შენარჩუნების მიზნით. ქეისი – რუსეთის „რბილი ძალა“ საქართველოსა და სომხეთში, პოლიტიკა კავკასიის ირგვლივ, 2018, გვ. 252

სიტყვებით რომ ვთქვათ, "ხისტი ძალა" ეფექტურია მოკლევადიან პერიოდში, თუმცა, მიზნის მიღწევისთანავე, სახელმწიფოს წინაშე აღმოჩნდება დაპირისპირდება მისი პოზიციების შენარჩუნების აუცილებლობით, და შესაძლებელია, რომ მხოლოდ "ხისტი ძალის" ინსტრუმენტები არ იყოს საკმარისი პოზიტიური შედეგის მისაღწევად. სავარაუდოა, რომ "ხისტი ძალის" ინსტრუმენტების შემდგომი გამოყენების ხარჯები არ იქნება მსაფერისი მოსალოდნელ პოლიტიკურ სარგებელთან.

ამის საწინააღმდეგოდ, „რბილი ძალა“ ორიენტირებულია ობიექტის თანდათანობით და გრძელვადიან ჩარევაზე მისი გავლენის ზონაში, ხოლო მისი ხელსაწყოები არ შეიძლება დაუყოვნებლივ იქნას გამოყენებული. რბილი ენერჯია იქმნება და პროგნოზირებულია წლების და ათწლეულების განმავლობაში და იძლევა შედეგს გარკვეულ მომავალში. "რბილი ენერჯის" ინსტრუმენტების გამოყენების შედეგების გარანტიები უფრო დაბალია, ვიდრე წინა შემთხვევაში, მაგრამ წარმატების შემთხვევაში, ისინი გრძელვადიანია. ამის მიზეზი ის არის, რომ "რბილი" ეფექტი არ ემყარება იძულებას, რომელიც იწვევს უარის თქმას, არამედ საკუთარი, უკვე შეცვლილი (აქტორის სასარგებლოდ) შეხედულებებს "რბილი ძალის" ობიექტის შესახებ.

სამეცნიერო და ტექნოლოგიურმა პროგრესმა ასევე მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა რბილი ენერჯის ინსტრუმენტებზე. მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს სახელმწიფოებმა თავიანთი გავლენის გავრცელების შესაძლებლობებში რადიოსა და ტელევიზიის, ხოლო XX საუკუნის ბოლოს - XXI საუკუნის დასაწყისში - ინტერნეტისა და მობილური ქსელების განვითარებით. არა მხოლოდ ინფორმაცია ამა თუ იმ ქვეყნის შესახებ და მისი მიმზიდველობის აფიშირება გახდა შესაძლებელი, არამედ სახელმწიფო პროპაგანდის ახალი საშუალებებიც გამოიკვეთა, მათ შორის, გარე აუდიტორიის წინაშე. აქვე მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ტრადიციულად "რბილი ძალის" მთავარი სუბიექტები იყვნენ ე.წ. დიდი ძალები - უდიდესი შესაძლებლობების მქონე სახელმწიფოები, რომლებიც ცდილობენ თავიანთი გავლენის კიდევ უფრო გაფართოებას. დღესდღეობით,

ბოლო ზესახელმწიფო - აშშ - ითვლება აშკარა ლიდერად "რბილი ძალის" პოლიტიკაში²⁰.

1.2. „რბილი ძალის“ რეალური პოლიტიკის საფუძველზე გადაყვანის პროცესი

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, საერთაშორისო ასპარეზზე დომინირების შეჯიბრი სამხედროდან ეკონომიკურ სფეროზე გადავიდა²¹. არსებობს გაგება კომპლექსური ურთიერთდამოკიდებულებისა და პრობლემების გადასაჭრელად საერთო ინტერესების ძიების ეფექტურობის შესახებ. სხვადასხვა ქვეყნის მთავრობამ განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო საგარეო კულტურულ პოლიტიკას - საქმიანობას, რომელიც მიზნად ისახავს მსოფლიო სცენაზე ეროვნული ინტერესების პოპულარიზაციას და უშუალო გავლენას ახდენს მსოფლიოში სხვადასხვა პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ პროცესებზე²². ამ პოლიტიკის ნაწილში განხორციელდა სხვადასხვა კულტურული პროგრამა, რომელსაც თავად კულტურული დიპლომატია ეწოდება. კულტურული ექსპანსიის ფენომენი, რომელიც 1960-იან წლებში მოხდა. პირველ რიგში ასოცირდებოდა ამერიკული კულტურის ფართომასშტაბიან „ექსპორტთან“ და „კულტურული იმპერიალიზმის“ თეორიად მოიაზრებოდა²³.

90-იანი წლების შუა ხანებში წინა კონცეფცია შეიცვალა „კულტურული გადაცემის“ კონცეფციით, რითაც მოიხსნა აშშ-ს ბრალდება, რომ გააფართოოს

---

²⁰ Братерский М.В., Скриба А.С., Концепция «мягкой силы» во внешнеполитической стратегии США, 2013, გვ. 133, 134

²¹ Nye J., Keohane R. Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston: Little, Brown and Co., 1977. გვ., 24-27

²² Филимонов Г.Ю. Культурно-информационные механизмы внешней политики США. М.: РУДН, 2012, გვ. 18

²³ Кубышкин А.И., Цветкова Н.А. Публичная дипломатия США. М.: Аспект Пресс, 2013. გვ., 41

იდეოლოგია სამთავრობო პროგრამების საშუალებით²⁴. სასურველი შედეგების მისაღწევად და საგარეო პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად, არა დაჟინებით, მოზიდვით, კამათით და, არამედ კულტურის, ღირებულებების და პოლიტიკური იდეოლოგიის გამოყენებით ამერიკელმა პოლიტიკურმა მეცნიერმა და ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორმა ჯოზეფ ნაიმ განსაზღვრა ტერმინი „რბილი ძალა“. 1990 წელს ჩამოყალიბებული, იგი ფართოდ გამოიყენებოდა, როგორც ტერმინი „ხისტი ძალის“ საპირისპირო მნიშვნელობა. ამავე დროს, როგორც ჯ. ნაიმ წერდა, „რბილი ძალა“, როგორც ცნება არ ეწინააღმდეგება პოლიტიკური რეალიზმის თეორიას. ის ასევე არ არის იდეალიზმის ან ლიბერალიზმის ფორმა, რადგან ის მხოლოდ სასურველი შედეგის მისაღწევად არის²⁵. როგორც „ხისტი ძალის“ კონცეფციაში, „რბილი“ გავლენის ობიექტი არის სახელმწიფო, მაგრამ სხვა ქვეყნის ელიტები და საზოგადოებები მიიჩნევენ მიზიდველ ობიექტად. კონცეფცია ინარჩუნებს ეროვნული ინტერესების დომინანტურ როლს, რაც ადასტურებს პოლიტიკური რეალიზმის თეორიასთან წინააღმდეგობათა არარსებობას. როგორც „რბილი“, ისე „მძიმე ძალა“ არის ერთი და იგივე - მათი ინტერესების დაცვა და წინსვლა, გავლენის ობიექტის ქცევის შეცვლა და საგარეო პოლიტიკის სასურველი შედეგის მიღწევა. დიდი ტერიტორია და მოსახლეობა, ძლიერი არმია და მდიდარი ბუნებრივი რესურსები არ არის ძლიერი სახელმწიფოს სიძლიერის წინაპირობა. სახელმწიფოს რბილი ძალა აერთიანებს სამ რესურსს. პირველ რიგში, კულტურას - როგორც მაღალი (მაღალი), ასევე მასობრივი (პოპულარული). აშშ-ს კულტურა, ჯ. ნაიმის თანახმად, ამ გაგებით არის უნივერსალური (უნივერსალური კულტურა) და მოიცავს იმ ორივე კომპონენტს, რაც მას ყველაზე მიზიდველს ხდის. მეორეც, პოლიტიკური (იმ შემთხვევაში, თუ შეერთებული შტატები - დემოკრატიული) ფასეულობებს, რომლებსაც მთავრობა ავრცელებს როგორც სახელმწიფოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ. მესამე, საგარეო პოლიტიკა, სადაც მთავრობა იყენებს დიპლომატიის ყველა „მექანიზმს“ თავისი მიზნის მისაღწევად. კანადელი მკვლევარი და ჟურნალისტი მ. ფრაზერი, რომელიც სწავლობდა ამერიკული „რბილი ძალის“ ფენომენს, ამტკიცებდა, რომ ეს კულტურა აშშ-ს

²⁴ Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. - N. Y., 2004, გვ. 6,7

²⁵ Nye J. The Future of Power. N.Y.: Public Affairs Press, 2011, გვ 150

საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიული რესურსია. მან დაასკვნა, რომ ამერიკული ფილმების, მუსიკის, სატელევიზიო შოუს და საკვების განაწილება ხელს უწყობს ამერიკული ფასეულობების გავრცელებას მთელს მსოფლიოში. იმისდა მიუხედავად, რომ სამხედრო და ეკონომიკურ რესურსებს მოიხსენიებენ, როგორც "ძლიერ ძალას", ისინი შეიძლება გამოყენებულ იქნას "რბილი ძალის" კონცეფციაში, მათი გამოყენების მიზნების და პირობების შესაბამისად. შეერთებულმა შტატებმა შეძლო გაემლიერებინა თავისი "რბილი ძალა" სამხედრო რესურსების გამოყენებით ჰაიტში 2010 წლის მიწისძვრის მსხვერპლთა დასახმარებლად. ეკონომიკურ რესურსებს ასევე შეუძლია გაამლიეროს როგორც სახელმწიფოს "მძიმე", ისე "რბილი ძალა". ამის მაგალითია ეკონომიკური სანქციების გამოყენება - აკრძალული სანქციები მიეკუთვნება „მძიმე ძალის“ კონცეფციას, ხოლო წამახალისებელი ზომები შეესაბამება "რბილი ძალის" კონცეფციას²⁶.

შეერთებული შტატები, როგორც მსოფლიოს უდიდესი ეკონომიკა, ხშირად მიმართავს გავლენის ბერკეტს, მიმართავს სანქციებს, ძირითადად, აკრძალვებზე, ისეთი ქვეყნების მიმართ, როგორცაა კუბა, ინდოეთი, პაკისტანი, ჩრდილოეთ კორეა, ვიეტნამი, სინგაპური, ერაყი, ლიბია, სირია, ირანი და რუსეთი. ამასთან, აშშ ასევე იყენებს წამახალისებელ ზომებს. კერძოდ, 2009 წელს შეერთებულმა შტატებმა 7.5 მილიარდი დოლარი გამოყო პაკისტანისთვის. აშშ-ს დახმარების ყველაზე დიდი მიმღები რჩება ისრაელი და ეგვიპტე.

"რბილი" ზემოქმედების განხორციელების ძირითადი საშუალებებია: ინფორმაციის ნაკადები; პოლიტიკური პიარი, რომელიც ორიენტირებულია უცხო აუდიტორიაზე; გლობალური მარკეტინგი; ქვეყნის ენა; საზოგადოებრივი დიპლომატია; ტურიზმი, სპორტული და კულტურული გაცვლა; საგანმანათლებლო სისტემა, სტუდენტთა გაცვლა; ეროვნული დიასპორა; კულტურათა დიალოგი. ამ ინსტრუმენტების ეფექტური გამოყენება ქმნის შესაძლებლობას სახელმწიფო სუბიექტის გავლენის გაძლიერებაზე პოლიტიკურ და ჰუმანიტარულ პროცესებზე სახელმწიფო ობიექტში და მთლიანობაში

---

²⁶ Baldwin D. Economic Statecraft. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1985., გვ. 41,42

მსოფლიოში. რაც შეეხება "რბილი ძალის" განხორციელების მეთოდებს, ისინი იყოფა ღია და ფარულ მეთოდებად. მეთოდების პირველი ჯგუფი ითვალისწინებს ურთიერთდახმარების არსებობას საგნის თანამშრომლობისა და გავლენის ობიექტისგან, მაგალითად, საზოგადოებასთან ურთიერთობის, კულტურული და აკადემიური გაცვლითი პროგრამების, არასამთავრობო ორგანიზაციების (არასამთავრობო ორგანიზაციების) ინფორმაციული და კულტურული ცენტრებისა და ფილიალების გახსნით. ფარული მეთოდები, პირიქით ახორციელებენ მიზნებს, რომლებიც განსხვავდება გავლენის ობიექტის ინტერესებიდან - სპეციალური საინფორმაციო ოპერაციები, გარკვეული საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ორგანიზაციების ფარული დაფინანსება, გავლენა ლოიალური მედიის საინფორმაციო პოლიტიკაზე²⁷.

ჯ. ნაის თანახმად, ობიექტზე „რბილი ძალის“ ზეგავლენის ორი მოდელი არსებობს: პირდაპირი და არაპირდაპირი. პირდაპირი - გულისხმობს გადაწყვეტილების მიმღებთა, სუბიექტის მდგომარეობასა და ობიექტის მდგომარეობის ელიტებს შორის ურთიერთობას. ასეთ მოდელში, მოქმედების საგნის მახასიათებლებს შეიძლება მნიშვნელოვანი როლი ჰქონდეს. ალექსანდრე ვიუვინგს მოჰყავს სამ მათგანი, რომლებიც განსაზღვრავს მიმზიდველობას: სიკეთე, კომპეტენცია, სილამაზე ან ქარიზმა²⁸. უფრო გავრცელებული არაპირდაპირი მოდელია, რომლის გავლენის ქვეშაც საზოგადოება ექცევა²⁹. ამ მოდელის განსახორციელებლად და უცხოელ საზოგადოებებზე გავლენის მოხდენის მიზნით, შეერთებული შტატები აქტიურად იყენებს სახალხო დიპლომატიას.

ამერიკული (ტრადიციული) რბილი ძალის სტრატეგია, ჯ. ნაის თანახმად, სპეციფიკური რესურსების ბაზაზეა დაფუძნებული. მისი პირველი "საყრდენი"

---

²⁷ Гламазда А. Военная сила как основной структурный элемент военной безопасности белорусского государства (Журнал международного права и международных отношений. 2012. № 4) // Международное общественное объединение «Развитие». URL: <http://www.evolutio.info/content/view/2004/215/> (ბოლო ნახვა 09.06.20)

²⁸ Vuving A. How Soft Power Works. P. 7–8 // Asia-Pacofoc Center for Security Studies. URL: <http://apcss.org/Publications/Vuving%20How%20soft%20power%20works%20APSA%202009.pdf>. გვ. 7,8

²⁹ 46. Kroenig M., McAdam M., Weber S. Talking Soft Power Seriously. Berkeley, CA: University of California, 2010. გვ. 414

არის ამერიკული კულტურისა და ცხოვრების სტილის მიმზიდველობა. გამოკითხვის შედეგების თანახმად, ქვეყნიდან გამოკითხულთა თითქმის 80% თაყვანს სცემს აშშ-ს მიღწევებს მეცნიერებასა და ტექნოლოგიაში (მაღალი კულტურა), ხოლო დაახლოებით 60% -ს მოსწონს ამერიკული მუსიკა და ტელევიზია³⁰. ამას ადასტურებს აშშ-ს მონაცემები ისეთ მაჩვენებლებშიც, როგორცაა მიღებული ემიგრანტების რაოდენობა, წარმოებული სატელევიზიო პროდუქტების მოცულობა, შეერთებულ შტატებში უცხოელი სტუდენტების რაოდენობა და ნობელის პრემიის ლაურეატთა შორის ამერიკელთა რაოდენობა ფიზიკის, ქიმიისა და ეკონომიკის სფეროში. აშშ-ს "რბილი ძალის" მეორე "საყრდენი" არის პოლიტიკური იდეოლოგია: გამოკითხულთა ნახევარი თანაგრძნობით უყურებს მას. ამერიკული „რბილი ძალის“ პოტენციალის შექმნის გზებს შორის ყველაზე ეფექტური გზაა სახალხო დიპლომატია (საზოგადოებრივი დიპლომატია). მის განხორციელებაში მთავარ როლს განეკუთვნება ინფორმაციის რესურსი და ინფორმაციის ნაკადის კონტროლი. ჯ. ნაი განსაზღვრავს საზოგადოებრივი დიპლომატიის სამ განზომილებას: 1) აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის მოქმედებების ყოველდღიური მიმართულების გაშუქება; 2) „სტრატეგიული კომუნიკაცია“, რაც გულისხმობს აშშ-სთვის ყველაზე მნიშვნელოვან პოლიტიკურ თემებზე ფოკუსირებულ დისკუსიას; 3) უცხოურ აუდიტორიასთან პირდაპირი კონტაქტების განვითარება გაცვლითი სისტემის მეშვეობით, სამეცნიერო სტიპენდიის პროგრამებით, რაც უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს საშუალებას აძლევს პირადად გაეცნონ შეერთებულ შტატებს³¹. სხვადასხვა წყაროებში მოყვანილი მონაცემების თანახმად, სულ 600–700 ათასი ადამიანია, (უფრო ზუსტი ციფრების გადმოცემა შეუძლებელია), რომლებიც მონაწილეობდნენ აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის საერთაშორისო საგანმანათლებლო პროგრამებში (მათ შორის, პოლიტიკურად ”პროამერიკული” პოლიტიკოსები, როგორცაა მ. ტეტჩერი, ა. სადატი და გ.). შმიდტი), კიდევ 600 - მთავრობის, პარლამენტისა და სხვადასხვა სამინისტროების წარმომადგენლები.

³⁰ Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. - N. Y., 2004, გვ 64

³¹ 9. Бобыло А.М., МЯГКАЯ СИЛА» В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПОЛИТИКЕ: ОСОБЕННОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ გვ. 211

ამერიკაში გაცვლითი პროგრამების ყველაზე მეტი კურსდამთავრებულები წარმოდგენილია სამხრეთ კორეის, არგენტინის, ჩილეს, გერმანიის, დიდი ბრიტანეთის, ისრაელის და იაპონიის პოლიტიკურ ელიტაში³². იმის ილუსტრაციისათვის რომ აშშ-ს უნივერსიტეტებში პროდასავლური ელიტის "კულტივირება" ხდება პოსტსაბჭოთა სივრცეში ამერიკის ინტერესების შემდგომი განვითარებისათვის, შესაძლებელია მოყვანილ იქნეს მაგალითები: საქართველოს ყოფილი პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი, უკრაინის ყოფილი პრეზიდენტი ვიქტორ იუშჩენკო, დაქორწინებული ამერიკელი მოქალაქის (ეთნიკური უკრაინელი) ეკატერინა ჩუმაჩენკოზე, რომელსაც იგი შეხვდა გაცვლით პროგრამაში მონაწილეობის დროს³³.

ამრიგად, აშშ – სთან მიმართებაში „რბილი ძალის“ ბუნებაზე საუბრისას, ჯ. ნაი პირველ რიგში ყურადღებას ამახვილებს ამერიკული საგანმანათლებლო ცენტრების როლზე, რომელიც სხვადასხვა ქვეყნის სტუდენტებისთვის მიმზიდველ წერტილებს წარმოადგენს. ამერიკული უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულთა მნიშვნელოვანი რაოდენობა, რომლებიც სხვა ქვეყნების სახელმწიფო ელიტას წარმოადგენს, უაღრესად მნიშვნელოვან რესურსს ქმნის საზღვარგარეთ ამერიკის მიმართ კეთილგანწყობილი დამოკიდებულებისთვის. გარდა ამისა, ჯ. ნაის თანახმად, ამერიკული მასობრივი კულტურა, რომლის საუკეთესო მაგალითებიც შეიცავს "თავისუფლების, ემანსიპაციისა და დემოკრატიის მესიჯებს", შეუძლია დიდი წვლილი შეიტანოს აშშ-ში "რბილი ძალის" ჩამოყალიბებაში სხვადასხვა ქვეყნის მაცხოვრებლებისა და სხვადასხვა კულტურული ტრადიციების წარმომადგენლებისათვის.

„რბილი ძალის“ გამოყენების წარმატებები მრავალი თვალსაზრისით არის დამოკიდებული სახელმწიფო იმიჯსა და რეპუტაციაზე. უპირველესი მნიშვნელობა აქვს პოზიტიური იმიჯის შექმნას, რადგან პოლიტიკა განისაზღვრება იმით, თუ ვისგან ხორციელდება³⁴. სახელმწიფო სუბიექტის

³² Панова Е.П. Сила привлекательности: использование «мягкой силы» в мировой политике // Вестник МГИМО(У). 2010. № 4., გვ. 382

³³ იქვე. გვ. 385

³⁴ 37. Arquila J., Ronfeldt D. The Emergence of Noopolitik: Toward an American Information Strategy. Santa Monica, CA: RAND, 1999. გვ. 53

„რბილი“ გავლენა შეიძლება იმდენად ძლიერი იყოს, რომ იგი აღიქმება, როგორც დაზარალებული სახელმწიფოებისა და მათი საზოგადოებების როლის მოდელი³⁵.

„რბილი ძალის“ წარმატება დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ აღიქვამს სუბიექტი მიზანს. სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანია იმის გაგება, თუ როგორ აღიქვამენ მას საერთაშორისო ურთიერთობების სხვა მონაწილეები, რომ ამის საფუძველზე მიიღონ საგარეო პოლიტიკაში კონკრეტული მოქმედებები.

საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის შეცვლისა და მთლიანობაში მსოფლიოში განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად - გლობალიზაციის, ინტეგრაციისა და რეგიონალიზაციის პროცესებთან დაკავშირებით, ინფორმაციული ტექნოლოგიების მზარდი როლი და, ზოგადად, პოსტ-ინდუსტრიული საზოგადოებაში გადასვლასთან დაკავშირებით, პოლიტიკა, როგორც ასეთი, იცვლება და არაძალადობრივი სხვა სახელმწიფოებზე გავლენის მექანიზმები, როგორცაა რბილი და ჭკვიანი ძალა.

შეერთებული შტატების ამჟამინდელი სურათი და შეერთებული შტატების ეროვნული ბრენდი შეუძლებელი იქნებოდა კომპეტენტური რბილი ენერჯის სტრატეგიის განხორციელების გარეშე. მთელი XX საუკუნის განმავლობაში, იგი ჯიუტად ამტკიცებდა, რომ შეერთებულმა შტატებმა იპოვა ისეთი გზა, რომ სხვებს იგივე სურთ. სსრკ-ს დაშლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის გარდაქმნის შემდეგ, პოსტსაბჭოთა სივრცე ერთ-ერთ მნიშვნელოვან რეგიონად იქცა, სადაც საბჭოთა კავშირის გავლენის ყოფილი სფეროები შეივსო შეერთებული შტატების გავლენით.

ურთიერთკავშირი პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებთან ხორციელდება მრავალი სხვადასხვა ინსტიტუტისა და ორგანიზაციის მეშვეობით და ეს ურთიერთქმედება შეერთებული შტატების გლობალურ მისიაშია მოქცეული - ”მშვიდობიანი, აყვავებული, პატიოსანი, დემოკრატიული სამყაროს შექმნა და შენარჩუნება. ხელსაყრელი პირობები სტაბილურობისა და წინსვლისთვის ამერიკელებისა და

---

³⁵ Gallarotti G.M. Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it can be Effectively Used (Journal of Political Power. 2011. Vol. 4. № 1) // SelectedWorks. [Электронный ресурс] URL: http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=giulio_gallarotti გვ. 1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

სხვა ქვეყნების მოსახლეობის კეთილდღეობისთვის”³⁶. სახელმწიფო დეპარტამენტი განსაზღვრავს, შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის ერთ – ერთ სტრატეგიულ მიზანს „აშშ-ს ძირითადი ინტერესების დაცვა დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების დაცვის გზით და სამოქალაქო საზოგადოების გაძლიერების გზით“³⁷.

ა. ბოგატუროვი განსაზღვრავს აშშ-ს თანამედროვე გლობალურ პოლიტიკას, რომლის თანახმად, აშშ-ს ერთ-ერთი შუალედური მიზანი ევრაზიული სივრცის "შესუსტებაა", ხოლო გლობალური მიზანია პოსტსაბჭოთა სივრცის მართვა და სტაბილურ რეგიონად გადაქცევა. ამ მიზნის მისაღწევად, ექსპერტის აზრით, შეერთებულ შტატებისთვის "უფრო ადვილია გაიაროს ადრე დალაგებული საერთაშორისო პოლიტიკური ველის" განლაგება ", ვიდრე ისეთი ძლიერი" დამძიმებული "ხელისუფლების ფენების წინააღმდეგ, როგორცაა რუსეთი"³⁸. აშშ – ს პოლიტიკა სსრკ – ის გავლენის ყოფილ სფეროში ორგანულად არის ინტეგრირებული ამ სტრატეგიაში, "რატომ არის აშშ მზადყოფნაში დაეხმაროს ეროვნულ თვითგამორკვევას პოსტსოციალისტურ სივრცეში, ადგილობრივი სივრცის შესუსტების ინსტრუმენტად, ხოლო ახალგაზრდა სახელმწიფოებთან მჭიდრო კავშირების დამყარება და მათი რუსეთიდან დასავლეთში გადაბირება"³⁹. აშშ-ს რბილი ძალის სტრატეგიის გამოყენება პოსტსაბჭოთა სივრცეში ამ მიზნის მისაღწევად ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური გზაა.

აშშ-ს რბილი ძალის სტრატეგიის ძირითად მიმართულებებს განსაზღვრავს სახელმწიფო დეპარტამენტი (იგი ასევე ახორციელებს „მძიმე ძალის“ პოლიტიკას), ასევე შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტო (USAID). ეს არის აშშ რბილი ძალის ოფიციალური დონე, რომელიც ექვემდებარება სახელმწიფო კონტროლს. განათლებისა და კულტურის ბიურო (განათლებისა და

³⁶ Agency Financial Report / United States Department of State 2015. P. URL: <http://www.state.gov/s/d/rm/index.htm#mission> გვ. 1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

³⁷ იქვე

³⁸ Богатуров А.Д. «Стратегия разравнивания» в международных отношениях и внешней политике США / А.Д.Богатуров // Мировая экономика и международные отношения. 2001. №2. გვ.20-29.

³⁹ Богатуров А.Д. «Стратегия разравнивания» в международных отношениях и внешней политике США / А.Д.Богатуров // Мировая экономика и международные отношения. 2001. №2. გვ.20-29.

კულტურული საქმეთა ბიურო), რომელიც ეწევა მრავალფეროვან საგანმანათლებლო პროგრამას და ხელს უწყობს ინდივიდებსა და ორგანიზაციებს შორის კულტურათაშორისი დიალოგის განვითარებას, არის სახელმწიფო დეპარტამენტის უმნიშვნელოვანესი განყოფილება რბილი ძალის სტრატეგიის განხორციელების თვალსაზრისით. ბიურო ახორციელებს შემდეგ პროგრამებს:

- ფულბრაიტოვის პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება სტუდენტთა, მეცნიერებისა და სპეციალისტების საგანმანათლებლო გაცვლა, ასევე გრანტები კონკურენციულ საფუძველზე გაცემა ნიჭიერი კურსდამთავრებულ სტუდენტებს, მეცნიერებსა და მკვლევარებისთვის;

- სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება საერთაშორისო გაცვლა საშუალო და უმაღლესი განათლების სფეროში;

- ინგლისურენოვანი სასწავლო პროგრამები (მაგალითად, წვდომის პროგრამა, რომელიც სტუდენტებს საშუალებას აძლევს არა მხოლოდ უფასოდ ისწავლონ ინგლისური ენა, არამედ გაეცნონ ამერიკულ კულტურასა და დემოკრატიულ ფასეულობებს აშშ-ში);

- სტიპენდიების პროგრამები რუსეთის, დსთ, აღმოსავლეთ ევროპისა და ბალკანეთის ქვეყნებისთვის, რომლებიც ასევე ხელს უწყობენ ინსტიტუციონალურ დონეზე კავშირების განვითარებას;

- აშშ-ს სასწავლო პროგრამებისა და განათლების სფეროში ინფორმაციის და რესურსების განყოფილება, რომლის მიზანია ამერიკული განათლების პრესტიჟის ამაღლება, ასევე საერთაშორისო გაცვლის გააქტიურება; პროგრამებში ასევე გაიმართება სხვადასხვა ფორუმი და სემინარი;

- სამოქალაქო გაცვლის განყოფილება.

აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის განათლებისა და კულტურის ბიურო არა მხოლოდ ახორციელებს დიდი რაოდენობით საგანმანათლებლო პროგრამებს, სამოქალაქო გაცვლით პროგრამებს, არამედ ახორციელებს პროგრამებს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის დასაცავად, უზრუნველყოფს ფინანსურ მხარდაჭერას ამერიკული მუსიკალური, კინემატიკური და ვიზუალური

ხელოვნებისთვის, აწყობს ამერიკელი შემსრულებლების ტურებს და მონაწილეობს საერთაშორისო გამოფენები, კონცერტებისა და ფესტივალების ორგანიზებაში. ეს არის ბიურო, რომელიც შეიმუშავებს გაცვლით პროგრამებს პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებისთვის, რომელთა გეგმები შედგენილია შეერთებული შტატების დიპლომატიურ მისიებში ჩატარებული ანალიტიკური კვლევების საფუძველზე.

XX საუკუნეში აშშ-ს ახალი ამბების სააგენტო (USIA) იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი პროპაგანდისთვის და საზოგადოებრივი დიპლომატიისთვის, ზოგიერთ ექსპერტთა აზრით, ეს იყო საქმიანობა, რომელიც უზრუნველყოფდა შეერთებული შტატების ცივ ომში გამარჯვებას. 1999 წელს სააგენტო ოფიციალურად დაიხურა და ინფორმაციის ფუნქციები სახელმწიფო დეპარტამენტს გადაეცა. ამ ფუნქციებს უცხოური სერვისების თანამშრომლები ახორციელებენ: სწორედ ისინი არიან პასუხისმგებელი უცხოეთში კულტურული, საგანმანათლებლო და ინფორმაციული პროგრამების მართვაზე, ხოლო კულტურული ატაშე აკონტროლებს ბიბლიოთეკებისა და კულტურული ცენტრების, ენების კურსების, გამოფენების ორგანიზების და ა.შ. რადიო თავისუფლება მაუწყებლობს 53 ქვეყანასა და 23 სხვადასხვა ენაზე და ინფორმაციას აწვდის ისე, რომ "ამან გაზარდოს ამერიკული ცხოვრების წესისა და საერთაშორისო განვითარების ამერიკული კონცეფციების მხარდამჭერთა რაოდენობა"⁴⁰.

კომპეტენტური საგანმანათლებლო და კულტურული პოლიტიკა, რომელსაც აწარმოებს საგანმანათლებლო და კულტურული საქმეთა ბიურო, უზრუნველყოფს მჭიდრო ურთიერთობას ყოფილ საბჭოთა კავშირის რეგიონებთან. კერძოდ:

- მიმდინარეობს მუშაობა ადგილობრივ თემებთან;
- მიმდინარეობს მუშაობა მმართველ და ოპოზიციურ ძალებთან;
- არსებობს საგანმანათლებლო, კულტურული და სამოქალაქო გაცვლის პრაქტიკა, რომელიც ხელს უწყობს აშშ – ს ერთგული მოქალაქეების ფენის

---

⁴⁰ Филимонов Г.Ю. Культурно-информационные механизмы внешней политики США. М.: РУДН, 2012, 172

ჩამოყალიბებას პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში და ასევე იწვევს ამერიკული ფასეულობებისა და იდეალების გავრცელებას.

პოსტსაბჭოთა ელიტის მრავალი წარმომადგენელი მონაწილეობდა სახელმწიფოთაშორისი გაცვლით პროგრამებში და სწავლობდა შეერთებულ შტატებში. ამ პროგრამებში მონაწილეები იღებენ J-1, F-1 ვიზას, რაც გულისხმობს მათ სამშობლოში დაბრუნებას: ერთი მხრივ, ეს ხელს უშლის ტვინების გადინებას, ხოლო მეორეს მხრივ, ეს არის ინტელექტუალური, პოლიტიკური ელიტის ჩამოყალიბება, რომელსაც აღარ შეუძლია სრულად, ობიექტურად შეაფასოს შეერთებული შტატების მოქმედებები. ისინი აღიქვამენ მათ საკუთარი გამოცდილების პრიზმაში, რაც, თუმცა, სრულად არ ასახავს თანამედროვე რეალობას, რადგან გაცვლით პროგრამებს ასევე აქვთ იდეოლოგიური ფუნქცია და აშშ – ში ყოფნის დროს, პროგრამის მონაწილეები ყველაზე ხშირად ხედავენ მხოლოდ იმას, რისი ჩვენებაც სურთ. ამის წყალობით მათ უქმნიან შეერთებული შტატებზე იდეალურ შეხედულებას⁴¹.

პოსტსაბჭოთა სივრცეში შეერთებულ შტატებს აქვთ საგარეო პოლიტიკის გარკვევის პოლიტიკა, ასევე პოზიტიური განწყობის შექმნა. უფრო მეტიც, უფრო მეტი ეფექტურობისთვის, ელექტრონული რესურსები არის ჩართული, როგორცაა Facebook, LinkedIn, YouTube, Twitter და ა.შ. რეგიონში აშშ-ს რბილი ენერჯის გავრცელებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ რესურსცენტრები - საელჩოსა და საკონსულო განყოფილებები, ასევე საგანმანათლებლო გაცვლის პროგრამები. რესურსცენტრები საშუალებას გაძლევთ შეინარჩუნოთ კავშირი რეგიონებთან, ასევე გაცვალოთ ინფორმაცია. მაგალითად, ყაზახეთში არის 22 რესურსცენტრი (საელჩო ასტანაში, „ამერიკული კუთხეები“, საგანმანათლებლო ცენტრები განათლება – აშშ, საერთაშორისო განათლების ამერიკული საბჭოების ცენტრები, მშვიდობის კორპუსი და ყაზახეთ-ამერიკული უნივერსიტეტი); ყირგიზეთში - 15 რესურსცენტრი (საელჩო, "ამერიკული კუთხეები",

---

⁴¹ Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoy-sily-ssha/> გვ. 1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

საგანმანათლებლო ცენტრები განათლება-აშშ, მშვიდობის კორპუსი, ამერიკული საბჭოების ოფისი, საერთაშორისო უნივერსიტეტი)⁴².

ფილანტროპული ფონდები და სპონსორობის ორგანიზაციები ასევე დიდ როლს ასრულებენ შეერთებული შტატების ოფიციალური საგარეო კულტურული პოლიტიკის განხორციელებაში. გ. იუ. ფილიმონოვი განსაზღვრავს სახსრების საქმიანობის სამ სფეროს:

1) აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის კურსის მიზნების და მიმართულებების შემუშავება, აგრეთვე მიზნების მისაღწევად სტრატეგიებისა და ტაქტიკის შემუშავება.

2) სახსრების მიერ განხორციელებული ყველაზე მნიშვნელოვანი ამოცანაა აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების იდეოლოგიური დასაბუთება. "ამერიკის კერძო ფონდები და სპონსორები, რომლებიც მოქმედებენ გლობალური მასშტაბით და, შესაბამისად, აშშ-ს საგარეო კულტურული პოლიტიკის ერთ – ერთი ყველაზე ეფექტური ინსტრუმენტი, შეერთებული შტატების ფარგლებს გარეთ, ძალიან ძლიერი ამერიკული გავლენის ინსტრუმენტებია"⁴³.

3) პერსონალთან მუშაობა - ამერიკელი და უცხოელი პერსონალის შერჩევა, ტრენინგი აშშ-ის გლობალური პოლიტიკის განსახორციელებლად⁴⁴.

ფონდები ახორციელებენ ფინანსურ დახმარებებს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, რითაც ქმნიან ამერიკული განათლებისა და სახელმწიფოთაშორის გაცვლის განვითარების ძირითად მიმართულებებს. ფონდები ასევე მონაწილეობენ სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ცენტრების, კვლევითი ცენტრების შექმნაში, რომელთა საქმიანობა ხელს უწყობს აშშ-ს გლობალური პოლიტიკის მიზნების მიღწევას. ფილანტროპული ფონდები არა მხოლოდ ასრულებენ ბიზნეს ელიტის ინტერესებს, არამედ ხელს უწყობენ აშშ-ს ეროვნული ინტერესების რეალიზაციას. პოსტსაბჭოთა სივრცეში ისეთი სახსრები,

⁴² Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoy-sily-ssha/> გვ. 1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

⁴³ Филимонов Г.Ю. «Мягкая сила» культурной дипломатии США. М.: РУДН, 2010, გვ. 129

⁴⁴ Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoy-sily-ssha/> გვ. 1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

როგორცაა უნივერსიტეტის ქალთა საგანმანათლებლო ფონდის ამერიკული ასოციაცია (რომელიც უზრუნველყოფს ფინანსური დახმარების გაწევას უმაღლესი განათლებისა და აკადემიური ხარისხის მქონე ქალებისთვის, უზრუნველყოფს გრანტებისა და სტიპენდიების მიღებას, ორგანიზებას უწევს მრგვალ მაგიდებს, ფორუმებსა და სიმპოზიუმებს); ამერიკის საერთაშორისო ალიანსი (თანამშრომლობა და ინფორმაციის გაცვლა ჯანდაცვის საკითხებზე, ასევე მხარს უჭერს ევრაზიის ჯანმრთელობის საინფორმაციო ქსელს - სამედიცინო მასალების ელექტრონული ბიბლიოთეკა); კარნეგის ფონდი საერთაშორისო მშვიდობისათვის; ბილ და მელინდა გეიტსის ფონდი (გლობალური ჯანმრთელობის გაუმჯობესების პროექტების მხარდაჭერა, ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება, სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამები და გრანტები); გლობალური განვითარების ქსელი (მუშაობს განვითარებადი ქვეყნების მკვლევართან და კვლევითი პოლიტიკის ინსტიტუტებთან); ღია საზოგადოების ინსტიტუტი (ფონდის სოროსი, უზრუნველყოფს საგანმანათლებლო გრანტებს, სტიპენდიებს); ფორდის ფონდი (მიზანი - დემოკრატიული ფასეულობების გავრცელება, სიღარიბის დაძლევისა და სოციალური უსამართლობის დაძლევა, საერთაშორისო თანამშრომლობა); ყოფილი საბჭოთა კავშირის დამოუკიდებელი სახელმწიფოების სამოქალაქო კვლევისა და განვითარების ფონდი (CRDF, ყოფილი სსრკ-დან ნიჭიერი პერსონალის მოზიდვა ამერიკელ კოლეგებთან ერთად სამუშაოდ)⁴⁵.

რბილი ძალის სტრატეგიის განხორციელება, მთლიან პოსტ-საბჭოთა სივრცეში, მიზნად ისახავს რეგიონის ქვეყნების ორიენტაციის შეცვლას რუსეთიდან შეერთებულ შტატებამდე. საზოგადოებასთან ერთად მიმდინარეობს სისტემური მუშაობა, რაც საშუალებას აძლევს მიიღონ მონაწილეობა სხვადასხვა საგრანტო და სტიპენდიანტურ პროგრამებში - ამ პროგრამებში იდენტიფიცირებულია მომავალი ლიდერები, მათ შორის პოლიტიკური, და აშშ-ს ღვაწლი პროგრამების გაცვლაში წარმოადგენს წვლილი მომავალი ელიტის, ფორმირებაში, რომელშიც

---

⁴⁵ Отдел международного сотрудничества АО «Медицинский университет Астана» . URL: <http://www.amu.kz/science%20and%20researches/OtdMenedNIss/pere4enFOGrant.php> გვ. 1 (ბოლო ნახვა 08.06.20)

მომავალში შეძლებენ ჩამოაყალიბონ თავიანთი სახელმწიფოების განვითარების ძირითადი მიმართულებები და, სავარაუდოდ, ასეთი ელიტისთვის, შეერთებული შტატები იქნება მიმზიდველობის ბუნებრივი ცენტრი და განვითარების მოდელი. ამერიკული პოპულარული კულტურა არის აშშ – ს კულტურული გავლენის გავრცელების ძლიერი გზა პოსტსაბჭოთა სივრცეში. მუსიკალური ინდუსტრიის პროდუქტები და კინოინდუსტრია ხელს უწყობს ამერიკის პოეტური იმიჯის შექმნას, რომელიც ხდება "XXI საუკუნის კულტურული მექა" და სურვილის ობიექტი⁴⁶.

გარდა ყოველივე ზემოთქმულისა აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ფაქტიც, რომ ამავე დროს, ამერიკელები არ არიან ისეთი გულუბრყვილები, რომ ეყრდნობიან მხოლოდ „რბილ ძალას“, რომელსაც ჯეი ნაი, სინამდვილეში, არ მალავს: „რა თქმა უნდა, რბილი ძალა ვერ გადაჭრის ყველა პრობლემას. მაშინაც კი, თუ ჩრდილოეთ კორეის დიქტატორ კიმ ჯონგ ილის უყვარს ჰოლივუდური ფილმების ყურება, ეს ნაკლებად სავარაუდოა, რომ გავლენას მოახდენს მის პროგრამზე ბირთვული იარაღის შექმნის შესახებ. ანალოგიურად "რბილი ძალის" დახმარებით, თალიბების მთავრობამ უარი თქვა ალ-ქაიდას მხარდაჭერაზე 90-იან წლებში. XX საუკუნე ამ ალიანსის დასრულების მიზნით, აუცილებელი იყო უხეში სამხედრო ძალის გამოყენება. მაგრამ მიზნები, როგორცაა დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების დამკვიდრება, უფრო ადვილია რბილი ძალით მიღწევა. იძულებით დემოკრატიზაციას აქვს თავისი საზღვრები“⁴⁷.

„რბილი ძალის“ გამოყენების ტრადიციული და თანამედროვე სტრატეგიების მოკლე შედარება საშუალებას იძლევა გამოტანილ იქნეს არაერთი მნიშვნელოვანი დასკვნა. „რბილი ძალის“ გამოყენების ტრადიციულ (ამერიკულ) სტრატეგიასთან ერთად, რომელიც ემყარება ქვეყნის მიმზიდველობის გაზრდას გარე სამყაროსთვის (მაგალითად, „ამერიკული ოცნება“), დღეს ობიექტურად არსებობს „რბილი ძალის“ გამოყენების ახალი სტრატეგიები, რომლებიც განსხვავდება გამოყენებული რესურსებით, მიზნებითა და შედეგებით. იმის მიუხედავად, რომ

---

⁴⁶ Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoy-sily-ssha/> გვ. 1 (ბოლო ნახვა 08.06.20)

⁴⁷ Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. - N. Y., 2004. გვ. 91

სახელმწიფოებს აქვთ თავიანთი "რბილი ძალის" გამოყენების მიზნები, მაგალითად, მსოფლიოში მათი გავლენის და ავტორიტეტის გაძლიერება, ხელსაყრელი გარემოს უზრუნველყოფა, სახელმწიფოების "რბილი პოლიტიკის" რეალური (საბაზრო) მიზნები განსხვავებულია: აშშ-სთვის ეს არის "მსოფლიო ჰეგემონის" სტატუსის შენარჩუნება.

"რბილი ენერჯის" მთავარ ინსტრუმენტებს შორის შესაძლებელია დასახელდეს: გარე კულტურული გაცვლა, რომელიც ხორციელდება სხვა ქვეყნებში ეროვნული კულტურის ფესტივალების ჩატარებით, გამოფენებით, კულტურული და მხატვრული დელეგაციების ურთიერთგაცვლებით, სტუდენტების ერთობლივი ტრენინგით, კულტურის ცენტრების შექმნით და ეროვნული ენის უცხოეთში გავრცელებით. ამასთან, დაფინანსების ოდენობა და ამგვარი ღონისძიებების მასშტაბები სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულია⁴⁸.

1.3. აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაცია პოსტ-ბიპოლარულ ეპოქაში

გლობალიზაციის თემა საშუალებას იძლევა უფრო ღრმად იქნეს გააზრებული ისტორიის მოცემულ ეტაპზე მსოფლიო პროცესების განვითარების სპეციფიკა. მრავალი ფენომენის და დინების ურთიერთკავშირი ქმნის მსოფლიოს არამარტო რთულ გაგებას, არამედ თითოეულს კომპონენტთან უფრო ახლოს აყალიბებს. არ არსებობს თანამედროვე ცხოვრების ისეთი მოვლენა ან ფენომენი, რომელიც არ ეხება ადამიანს, სადაც არ უნდა იყოს იგი ან ის, რასაც არ უნდა აკეთებდეს. ამჟამად აშშ – ს საგარეო პოლიტიკა დიდ როლს ასრულებს მსოფლიოს გლობალიზაციაში, რადგან ეს ქვეყანა, ფაქტობრივად, ამ პროცესის გამტარებელია. XX საუკუნის ბოლო ათწლეულები და XXI საუკუნის დასაწყისი ხასიათდებოდა ცვლილებების დიდი რაოდენობით. ინოვაციების გაზრდამ, ადამიანების ნაკლები უნარი ადაპტირდნენ ცხოვრების დაჩქარებულ ტემპში, გამოიწვია დაბნეულობა და შიში. ამკარა გახდა, რომ კაცობრიობამ შექმნა საკუთარი შეხედულებებისა და

⁴⁸ Бобыло А.М., МЯГКАЯ СИЛА» В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПОЛИТИКЕ: ОСОБЕННОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ გვ. 213

ინტელექტუალური განვითარებისათვის ძალიან რთული სამყარო. ადამიანთა ინტელექტის უმწეობას ხაზს უსვამს მრავალი მეცნიერი. ერთ-ერთმა მათგანმა დაწერა: "ახლახანს კაცმა უწოდა ყველაფერს გაუგებარი და გავლენა მოახდინა მასზე" ღმერთზე"; დღეს მსოფლიოში თითქმის პოპულარულ ტერმინად იქცა "გლობალიზაციის" კონცეფცია, რომელიც გამოყენებულია დაახლოებით იმავე მიზნით⁴⁹. მართლაც, გლობალიზაციის კონცეფციისა და მისი პარამეტრების განსაზღვრის შესახებ მსჯელობა ამ დრომდე არ შემცირებულა. ამის მიზეზი თავად ფენომენის მრავალფეროვნებაა. გლობალიზაცია, როგორც მსოფლიო განვითარების სპონტანური პროცესებისა და ადამიანების შეგნებული მიზანმიმართული საქმიანობის ერთობლიობის სპეციფიკური პროდუქტი იწვევს: - მრავალფეროვანი ეროვნული სპეციფიკის ერთ უნივერსალურ ცივილიზაციად გადაქცევას და ხალხთა ეროვნული საზოგადოების მსოფლიო საზოგადოებად ჩამოყალიბებას⁵⁰.

მრავალი ავტორი შეერთებულ შტატებთან გლობალიზაციის მიმდინარეობას უზურპაციას უკავშირებს. მაგალითად, ფრანგი მკვლევარი ა. ვალადაო აღნიშნავს ამასთან დაკავშირებით: "აშშ-ს განსაკუთრებული უპირატესობა იმაში მდგომარეობს, რომ მათი ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამხედრო ძალაუფლების გამო, ის ერთადერთი სახელმწიფოა, რომელსაც შეუძლია მსოფლიო საზოგადოებაში მარტივად ადაპტირება, მეტიც გლობალიზებადი მსოფლიო, აშშ-ის არსებობის საუკეთესო გარემოს წარმოადგენს. დღეს გიგანტურ ზესახელმწიფოს შეუძლია ერთდროულად ისარგებლოს როგორც გლობალიზაციის გლობალური პროცესებით, ისე ეროვნული-სახელმწიფოებრივი პოლიტიკის ინსტრუმენტებით, რომელთა გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ მისი შეხედულებისამებრ"⁵¹. ეს მეცნიერი თვლის, რომ შეერთებული შტატები სარგებლობს ურთიერთდამოკიდებულ და გლობალურ სამყაროში, რადგან მისი საკუთარი საზოგადოება უკვე ნაწილობრივ გლობალიზებულია. ასევე არსებობს

---

⁴⁹ Даниялов А. Об извращениях в освещении юридикализма и движения Шамиля. Жур. «Вопросы истории», 1950, №9

⁵⁰ Киреев А.А., ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА США В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

⁵¹ Мировая экономика и международные отношения. 2000. – № 2. გვ. 32

მოსაზრება, რომ გლობალისტური იდეოლოგიური კონცეფციები გზას უხსნის გლობალიზმის სტრატეგიას, რომელსაც თანამედროვე მსოფლიოში ახორციელებენ მხოლოდ ყველაზე განვითარებული სახელმწიფოები - აშშ და მათი პარტნიორები ოქროს მილიარდის კლუბში. ერთ-ერთმა წამყვანმა რუსმა მკვლევარმა ს. პანარინმა აღნიშნა, რომ გლობალიზმი ინტენსიურად მიმდინარეობდა ბიპოლარული სამყაროდან ერთპოლარულზე გადასვლის დროს. ეს არის სრულიად ტრადიციული პროცედურა ერთი ძალაუფლების მსოფლიო მონოპოლური ძალაუფლების გადაქცევისთვის⁵². ამავე დროს, მოხდა ახალი მსოფლიო წესრიგის ფორმირება შეერთებული შტატების მხრიდან მისი შეხედულებისამებრ, მსოფლიო საზოგადოებისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრების გზით. შემდგომი ბიპოლარული პერიოდის განმავლობაში შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიის ანალიზმა აჩვენა, რომ იყო ცალმხრივი მოქმედებების მიმართ მიკერძოების პროცესი. ჯორჯ ბუშის ადმინისტრაციამ დაინახა მათი ქვეყნის სამომავლო როლი, როგორც ლიდერი გლობალურ საზოგადოებაში. მან პირველმა ჩამოაყალიბა მსოფლიოს ახალი წესრიგის კონცეფცია, რომელიც შეერთებული შტატებს მიჰყავს, ხოლო მოკავშირეები მისდევენ მათ⁵³.

ახალი მსოფლიო წესრიგი, როგორც ეს ესმით ვაშინგტონში, არის პოლიტიკური წესრიგი:

- დაფუძნებული ძირითადი ამერიკული ფასეულობებით (დემოკრატია, კაპიტალიზმი, ლიბერალიზმი და ა.შ.), რომლებიც მსოფლიოში ფართოდ გავრცელდა მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში და ახლა გახდა არა მხოლოდ ამერიკული;

- ითვალისწინებს შეერთებული შტატების უპირობო გლობალურ პოლიტიკურ ხელმძღვანელობას;

---

⁵² Панарин А.С. Искушение глобализмом. – М., 2000 гв. 112

⁵³ Public Papers of the Presidents of the United States: George Bush. 1991. Book 1. Wash., D.C.: U.S. Government Printing Office, 1992. გვ. 42

- საშუალებას იძლევა ძალის გამოყენება მოახდეს არა მხოლოდ რეალური, არამედ „კანონის სავარაუდო აგრესორებისა და დამრღვევთა“ წინააღმდეგ;

- ყურადღებას ამახვილებს გაეროს ეგიდით „სასურველი“ (და შესაბამისად არა აუცილებელი) ქმედებებზე;

- ნებაყოფლობით ან არც მთლად ნებაყოფლობით, მაგრამ საბოლოოდ მიიღო უმეტესმა ქვეყნებმა.

კლინტონის ადმინისტრაციამ მიიღო „დემოკრატიის გაფართოების“ სტრატეგია. მისი ძირითადი საფუძველი იყო ”ჰუმანიტარული ინტერვენციის” კონცეფცია, ე.ი. ლიბერალური ფასეულობების ძალაუფლების განაწილება. კლინტონის თანახმად, „ქვეყნები, რომელშიც განსაზღვრული იყო იმ ქვეყნების წრე, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდნენ აშშ-ს პოლიტიკას. უფრო მეტიც, ეს პოლიტიკა იყო წარმოდგენილი, როგორც ზოგადი ხაზი მთელი მსოფლიო საზოგადოების განვითარებისათვის. 90-იანი წლების ბოლოსთვის, კლინტონის ადმინისტრაციამ მნიშვნელოვნად შეცვალა თავისი პოლიტიკა. კლინტონის ადმინისტრაცია პირველი იყო ამერიკის მთავრობებიდან, რომელმაც დიდი ადგილი დაუთმო გლობალიზაციას თავისი სტრატეგიის განსაზღვრაში. ამ პროცესის მთავარი მახასიათებელი, ვაშინგტონის იდეოლოგთა აზრით, არის ღიაობა, რომელიც ახასიათებს მსოფლიო საზოგადოების ახალ სახელმწიფოს, მსოფლიოში ახალ წესრიგს⁵⁴.

ამერიკის შეერთებული შტატები ატარებს რთულ საგარეო პოლიტიკას, რომლის ძირითად პრინციპებად გამოცხადებულია "უსაფრთხო სამყაროს მშენებლობა" და "დემოკრატიის გავრცელება ამერიკელი ხალხისა და საერთაშორისო საზოგადოების სასარგებლოდ"⁵⁵. შეერთებული შტატები უკიდურესად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საერთაშორისო ურთიერთობებში და აქვს დიპლომატიური წარმომადგენლობების ყველაზე განვითარებული ქსელი მსოფლიოში. შეერთებული შტატები არის გაეროს დამფუძნებელი წევრი. აშშ – ს დიპლომატია აქტიურ მონაწილეობას იღებს თითქმის ყველა საერთაშორისო კონფლიქტისა და დავების მოგვარებაში.

⁵⁴ Киреев А.А., ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА США В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ გვ. 43

⁵⁵ (<http://usinfo.state.gov/journals/itps/0507/ijpr/ijpr0507.htm> გვ.1 (ბოლო ნახვა 09.06.20)

მრავალი ანალიტიკოსისა და პოლიტიკოსის აზრით, როგორც რუსეთის, ისე აშშ – ს საგარეო პოლიტიკა აგრესიულია⁵⁶. 1940-იანი წლებიდან, როდესაც რუზველტის ადმინისტრაციამ მიატოვა ინტერვენციის პოლიტიკა, შეერთებულმა შტატებმა წამოიწყო მრავალი შეიარაღებული კონფლიქტი და სამხედრო გადატრიალება მთელს მსოფლიოში, მათ შორისაა ირანში განხორციელებული გადატრიალება 1953 წელს, ჩაშლილი ოპერაცია ღორების ყურეში 1961 წელს, იუგოსლავიის ომები. 1999, ავღანეთი და ერაყი (2001, 2003). ამერიკის საგარეო პოლიტიკა ერთ – ერთი ყველაზე საკამათოა, რომელსაც ხშირად აკრიტიკებენ როგორც თავად ქვეყანაში, ისე მსოფლიოში.

აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის ერთ – ერთი მიმართულება არის რბილი ძალის პოლიტიკის განხორციელება. რბილი ძალა არის სახელმწიფოს (კავშირის, კოალიციის) შესაძლებლობები საერთაშორისო საქმეებში სასურველ შედეგს მიაღწიოს დარწმუნებით (მოზიდვით) და არა ჩახშობით (იძულება, იძულება). "რბილი ძალა" მოქმედებს შემდეგნაირად, ის აიძულებს სხვებს დაიცვან (ან დაიცვან საკუთარი თანხმობა, ან დაიცვან ეს მომგებიანი) საერთაშორისო ასპარეზზე ქვევის გარკვეული ნორმები და ინსტიტუციები, რაც ხელს უწყობს მის გამტარებლებს სასურველ შედეგს მიაღწიონ პრაქტიკულად იძულების გარეშე "(თუმცა აქ, რა თქმა უნდა შეიძლება არსებობდეს ქვევის გარკვეული იძულება სხვა ალტერნატივის არარსებობის გამო).

"რბილი ძალის" პოლიტიკა არის ამერიკის მიმართ სიმპათიის პოპულარიზაციის არამატერიალური გავრცელება, რაც უპირატესობაა ამ ქვეყნისთვის.

პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ შეერთებულმა შტატებმა სცადა მსოფლიო პოლიტიკურ ასპარეზზე წამყვან როლში შესვლა. 1914-1917 წლებში, შეერთებულმა შტატებმა გაატარა ნეიტრალიტეტის პოლიტიკა, რამაც დადებითად იმოქმედა ქვეყნის ეკონომიკაზე.

---

⁵⁶ Леонтьев М.: Агрессивная внешняя политика США будет продолжена вне зависимости от мнения победителя «шоу-викторины» Барака Обамы <http://www.nr2.ru/moskow/205436.html>; <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=523499> გვ.1 (ბოლო ნახვა 09.06.20)

1920-იან წლებში შეერთებული შტატები იბრძოდა ლათინურ ამერიკაში პოლიტიკური გაფართოებისთვის, მიწის ყიდვა და სესხების გაცემა მისი კომპანიების მეშვეობით. მის ზოგიერთ ქვეყანაში, შეერთებული შტატები უშუალოდ აკონტროლებდა ფინანსებს და კანონმდებლობას, ზოგიერთ შემთხვევაში კი აძლიერებდა თავის გავლენას სამხედრო ძალით.

უნდა აღინიშნოს, რომ მეორე მსოფლიო ომამდე იზოლაციონიზმის დოქტრინა დიდი პოპულარობით სარგებლობდა აშშ-ს მმართველ ელიტაში.

მეორე მსოფლიო ომის გამარჯვებულის რანგში დასასრულებამ და იაპონიის ატომურმა დაბომბვამ 1945 წლის აგვისტოში სწრაფად შეცვალა შეერთებული შტატების როლი და მნიშვნელობა ევროპულ და მსოფლიო პოლიტიკაში. დასავლეთ ევროპის ქვეყნებისთვის ეკონომიკური დახმარების გეგმის უაღრესად წარმატებულმა განხორციელებამ, სახელწოდებით მარშალის გეგმა / 1947-1952 /, შეერთებულმა შტატებმა საშუალება მისცა საბოლოოდ გაეგრძელებინა დომინანტური ეკონომიკური და პოლიტიკური გავლენა დასავლეთ ევროპაზე, შემდეგ კი მსოფლიოს სხვა რეგიონებზე.

1990-იან წლებში „გლობალიზაციის“ დღის წესრიგის ფორმირების მოწმე გახდა კაცობრიობა. გლობალიზაციას ბევრი მიესალმება ისეთი დამსახურებების გამო, როგორცაა კაპიტალიზმისა და ეკონომიკური თავისუფლების ყოფილი კომუნისტური ბლოკის და მესამე სამყაროს ქვეყნებში გავრცელება, თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ბაზრების წყალობით მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილის ერთმანეთთან დაკავშირება და გლობალური კეთილდღეობისთვის საფუძვლების შექმნა. პრეზიდენტი კლინტონი საუბრობდა „გლობალიზაციის მატარებელზე“, რომლის „მიმართულების შეცვლა შეუძლებელია“ და რომელიც „ასობით მილიონ ადამიანს გამოიყვანს სიღარიბიდან“. ამასთან, იგი ასევე აფრთხილებდა საზოგადოებას, რომ გლობალიზაციას „უფრო ადამიანური სახე“ სჭირდებოდა. საჭირო იყო, ყურადღება მიქცეოდა ისეთ პრობლემებს, როგორცაა: გლობალური გარემოს დაცვა, შიდსის გლობალური კრიზისი და მზარდი უფსკრული მდიდარ და ღარიბ ერებს შორის⁵⁷. მართლაც, 1990-იან წლებში წარმოიშვა ძლიერი

⁵⁷ ჯენტლესონი ბ., ამერიკის საგარეო პოლიტიკა, არჩვენის დინამიკა 21-ე საუკუნეში, 2015, გვ. 3

ანტიგლობალისტური მოძრაობა. პირველად სიეტლში, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის სამიტის დროს და შემდეგ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში გამართულ საერთაშორისო ეკონომიკურ შეხვედრებზე. ამ მოძრაობამ გააჩაღა ყველაზე ფართომასშტაბიანი და ძალადობრივი საერთაშორისო საპროტესტო მოძრაობა, 1960-1970-იანი წლების ვიეტნამის ომის წინააღმდეგ მიმართული მოძრაობის შემდეგ. ამდენად, გლობალიზაციის დღის წესრიგისთვისაც 1990-იანი წლები ცალსახა შედეგებით არ დასრულებულა. შეერთებულ შტატებს არასოდეს დაუმალია, რომ იგი იცავდა ნაციონალურ, და არა უნივერსალურ ინტერესებს, მაგრამ 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შემდეგ, შეერთებულმა შტატებმა ღიად განაცხადა, რომ იგი დაიცავს თავის ეროვნულ ინტერესებს მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში, არ აქვს მნიშვნელობა რის საფასურად მოხდება ეს, რასაც მოგვიანებით მოჰყვა ერაყის კონფლიქტი.

შეერთებულ შტატებს აქვს დიპლომატიური ურთიერთობა მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანასთან. გამონაკლისია 5 სახელმწიფო: ბუტანი; ირანი (შეწყდა 1979 წელს); ჩრდილოეთ კორეა; კუბა (შეწყდა 1959 წელს) სომალი (აშშ-ს მიერ არ არის აღიარებული)⁵⁸. დემოკრატია გამოცხადებულია აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ერთ – ერთ მთავარ მიზნად. აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის ცნობით, "ფერადი რევოლუციები" საქართველოში და უკრაინაში, პოლიტიკური ტრანსფორმაციები სერბეთში (მათ შორის კოსოვოს ჩათვლით) და მონტენეგროში შეიძლება ჩაითვალოს ამ მოდელის წარმატების მაგალითებად. ამ მიზეზით, მეტწილად, ბოლო წლების რიგ დამკვირვებლებში ტერმინი "დემოკრატიის ექსპორტი" უარყოფით შეფასებას ატარებს. ზოგი მიიჩნევს, რომ ტერმინი "დემოკრატიზაცია" იმალება ძალადობრივი პოლიტიკური და სოციალური ცვლილებებისკენ, რომელიც მიზნად ისახავს ისტორიულად განვითარებულ საზოგადოებაში დასავლური ფასეულობების დამკვიდრებას და, სხვათა შორის, ეკონომიკურ უპირატესობებს დემოკრატიზებული ძალაუფლებისთვის (ეს არის შეერთებული შტატები). გარდა ამისა, ბევრი რუსის ნეგატიური დამოკიდებულებაა ტერმინი „დემოკრატიზაციის“ მიმართ და დემოკრატიის

---

⁵⁸ იქვე. გვ. 3

კონცეფცია შეიძლება დაკავშირებული იყოს რუსეთის ამჟამინდელი მთავრობის პოლიტიკის განხორციელებასთან. ამავე დროს, აშშ – ს ჰეგემონიის მოწინააღმდეგეები ხშირად იყენებენ ტერმინს „დემოკრატიზაცია“, მათი აზრით, სასურველია ცვლილებები საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში. ერაყის ომი, 1960-1970-იანი წლების ვიეტნამის ომის შემდეგ, ყველაზე წინააღმდეგობრივ საგარეო პოლიტიკურ საკითხად იქცა აშშ-ში. ომმა, ისევე, როგორც დიდი დეპრესიის დროიდან ყველაზე ძლიერმა, ეროვნული და საერთაშორისო მასშტაბის ეკონომიკურმა კრიზისმა, 2008 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში ბარაკ ობამას გამარჯვებასაც შეუწყო ხელი. საპრეზიდენტო კამპანიის დროს ობამამ გააცნობიერა ამერიკის საგარეო პოლიტიკის წინაშე მდგარი ორივე საფრთხე და დაინახა წინსვლის შესაძლებლობებიც. მისი თქმით, „ამ საუკუნის საფრთხეები წარსულის საფრთხეებს არ ჩამოუვარდება, ხოლო გარკვეული სახით უფრო კომპლექსურიცაა“. ტერორიზმი, მასობრივი განადგურების იარაღი, უფრო მეტი ომი ახლო აღმოსავლეთში, მეტი გენოციდი და სხვა სისხლიანი კონფლიქტები, კლიმატის ცვლილება, გლობალური პანდემიები, გლობალური რეცესია, მზარდი ზესახელმწიფოები ჩინეთის სახით, ძალამოკრებილი ზესახელმწიფოები რუსეთის სახით – ეს გამოწვევები ქმნიან რთულ და კომპლექსურ დღის წესრიგს. ამასთანავე, ყოველივე ამის გააზრება არ იძლევა საფუძველს, რომ „პესიმიზმს მივეცეთ. ის უფრო მოქმედებისკენ მოგვიწოდებს ... ლიდერობის ახალი ხედვისკენ, რომელიც 21-ე საუკუნეს სჭირდება და რომელიც მიმართულია „კაცობრიობის საერთო უსაფრთხოებისაკენ“. (ჯენტლესონი ბ., 2015:3-5) თითოეული ეს გამოწვევა, ასევე 2011 წლის „არაბული გაზაფხულითა“ და სხვა მოვლენებით განპირობებული ახალი გამოწვევები, ცალკე აღებულიც კი ძალიან ღრმა და სერიოზულია. მათ კომპლექსურ გავლენასთან შეჭიდება კი 21-ე საუკუნის პირველ ათწლეულს მართლაც ისტორიულ ტრანზიციის პერიოდად აქცევს. ისევე, როგორც აშშ-ს ბოლო ოთხმა პრეზიდენტმა შესძინა ერთმანეთისაგან განსხვავებული აქცენტები ახალ ეპოქაში აშშ-ს როლს, წამყვანმა მკვლევარებმა და ანალიტიკოსებმაც ერთმანეთისაგან განსხვავებული ხედვები შემოგვთავაზეს ამ ეპოქის ბუნებაზე. 1989 წელს, ჯერ კიდევ კომუნიზმზე პოლიტიკური და

იდეოლოგიური გამარჯვების ტრიუმფის პირობებში, ნეოკონსერვატორი, მოაზროვნე ფრენსის ფუკუიამა საუბრობდა „ისტორიის დასასრულზე ... დასავლური ტიპის ლიბერალური დემოკრატიის, როგორც მთავრობის საბოლოო ფორმის, უნივერსალიზაციაზე“. რამდენიმე წლის შემდეგ, ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორმა, სემუელ ჰანტიგტონმა შემოგვთავაზა „ცივილიზაციათა შეჯახების“ ნაკლებად ოპტიმისტური სურათი, ძირითადად დასავლურ და ისლამურ სამყაროებს შორის, რომელსაც პოლიტიკური და სამხედრო კონფლიქტები უნდა ხლებოდა თან. „ნიუიორკ ტაიმსის“ მესვეტე თომას ფრიდმანმა წამყვანი მნიშვნელობა უფრო ეკონომიკას მიანიჭა – ლიბერალიზმს, ცივილიზაციათა შეჯახებას და ძალთა პოლიტიკას მან „ძველი სისტემა“ უწოდა, ხოლო გლობალიზაციას – „ახალი სისტემა“. ნეოკონსერვატორებმა გამოაცხადეს – ჩარლზ კრაუტჰამერის ხშირად ციტირებული ფრაზა რომ ვიხმაროთ – „უნიპოლარული მომენტი“, როცა ერთადერთი დომინანტი ძალა არის აშშ და მსგავსი რამ ანტიკური რომის შემდეგ არც ყოფილა. ძმები როკფელერების ფონდის გამოცემაში ხაზგასმულია „არასამხედრო სახის საფრთხეების“, განსაკუთრებით გლობალური სიღარიბისა და გარემოს განადგურების მნიშვნელობა და საუბარია „საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობის“ აუცილებლობაზე, რათა არ მოხდეს მათი „უფრო დიდ საფრთხეებად გარდაქმნა“. მკვლევარი და ჟურნალისტი ფარიდ ზაქარია წერდა „ პოსტამერიკულ სამყაროზე და დიდ ტრანსფორმაციაზე, რომელიც მსოფლიოში ხდება... [იგი] ქმნის საერთაშორისო სისტემას, რომელშიც მსოფლიოს ყველა კუთხის ქვეყანა არის არა ობიექტი და უბრალო დამკვირვებელი, არამედ სრულუფლებიანი აქტორია. ეს არის ნამდვილად გლობალური წესრიგის დაბადება“. ჩარლზ კუპჩანი მას „არავის სამყაროს“ უწოდებდა, სადაც უპრეცედენტო პოლიტიკური და იდეოლოგიური სიჭრელის პირობებში, არ არსებობს დომინანტი ქვეყანა⁵⁹. (ჯენტლესონი ბ., 2015:3-5) საგარეო პოლიტიკა გავლენას ახდენს ამერიკელებზე, როგორც ცალკეულ ინდივიდებზე, ისე მთლიანად ერზე. არჩევანი, რომელიც ამ პოლიტიკას აქვს, სულ

---

⁵⁹ ჯენტლესონი ბ., ამერიკის საგარეო პოლიტიკა, არჩევნის დინამიკა 21-ე საუკუნეში, 2015, გ. 3-5

ცოტა, ისევე მნიშვნელოვანია 21-ე საუკუნისათვის, როგორც ცივი ომისა და ბირთვული ხანის არჩევანი იყო მე-20 საუკუნისათვის.

1.4 „რბილი ძალის“ განხორციელების პერსპექტივები, როგორც აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტი: სიტუაციური ანალიზი

ანალიზის მიზანი: დონალდ ტრამპის პირობებში აშშ – ს საგარეო პოლიტიკაში „რბილი ძალის“ კონცეფციის გამოყენების პერსპექტივების განსაზღვრა და აშშ – ს ადგილი მსოფლიო საზოგადოებაში. აქტუალობა განპირობებულია შეერთებულ შტატებში პოლიტიკოსის ცვლილებით და, შესაბამისად, შეხედულებებით ქვეყნის საგარეო პოლიტიკაზე, რამაც არ შეიძლება გავლენა იქონიოს გლობალურ ვითარებაზე, როგორც მთლიანობაში. ტრამპის წინამორბედი იყო ბარაკ ობამა, რომელიც გახდა პირველიაფრიკელი ამერიკელი, რომელიც დასახელდა შეერთებული შტატების პრეზიდენტობის კანდიდატად და პირველი შავკანიანი პრეზიდენტი სახელმწიფოების მეთაურთა ეროვნულ ისტორიაში. პრეზიდენტობის პირველივე დღიდან იგი ეწეოდა რეფორმებს ეკონომიკისა და ჯანმრთელობის სფეროში. 2009 წლის 9 ოქტომბერს მან მიიღო ნობელის პრემია, მეტწილად 2009 წლის დასაწყისში ბირთვული არსენალების შემცირების მიღწევის გამო. ნობელის კომიტეტის წევრებს მიაჩნდათ, რომ ობამას ძალისხმევა „საერთაშორისო დიპლომატიისა და ხალხს შორის თანამშრომლობის გასაძლიერებლად“, ჯილდოს ღირსი იყო. ყველა ელოდა რომ პრეზიდენტი საგარეო პოლიტიკაში „რბილი ძალის“ პრინციპებით იხელმძღვანელებდა⁶⁰. მაგრამ ობამამ არ შეასრულა დანაპირები. 2009 წლის განმავლობაში ობამამ ორჯერ გააძლიერა ამერიკული კონტინგენტი ავღანეთში. თებერვალში 17 ათასი ჯარი გაგზავნეს იქ. დეკემბერში ობამამ გამოაცხადა კიდევ 30,000 ჯარის გამგზავრება, ხოლო ხაზგასმით აღნიშნა, რომ შეერთებული შტატები არ იყო დაინტერესებული ავღანეთის ოკუპაციით. წლის ბოლოსთვის ავღანეთში ამერიკული კონტინგენტი უკვე შეადგენდა დაახლოებით 70 ათას ჯარისკაცს, ხოლო გამაგრების ჩამოსვლის

⁶⁰ Най Дж. // Международные процессы. 2015. Т. 13, № 1. გვ. 185

შემდეგ წელიწადში 100 ათასს მიაღწია, ორჯერ მეტი ჯარისკაცი დაილუპა ავღანეთში, ვიდრე ერაყში. ზოგადად, 2009 წელი ყველაზე სისხლიანი წელი იყო ავღანეთის ამერიკული ძალებისთვის, კონტრ-ტერორისტული ოპერაციის დაწყების დღიდან.

ტრამპის საგარეო პოლიტიკის ძირითადი სფეროები, რომლებიც მან 2016 წლის 22 ნოემბერს გამოაცხადა, იყო შემდეგი: აშშ – ს ტრანს – წყნარი ოკეანის პარტნიორობიდან გასვლა, ყველა ენერგორესურსების მოპოვების შეზღუდვების მოხსნა, ქვეყნის კიბერუსაფრთხოების გეგმის შემუშავება, საიმპერაციო პოლიტიკის გადასინჯვა ამერიკის მოქალაქეებისთვის სამუშაოების შესანარჩუნებლად და კედლის აშენება მექსიკასთან საზღვარზე. ტრამპი ასევე აპირებდა ობამას განკარგულების 60-70% გაუქმებას. 2017 წლის 1 ივნისს დონალდ ტრამპმა გამოაცხადა აშშ-ს გასვლა პარიზის კლიმატის ხელშეკრულებიდან. შემდეგ მან გააუქმა მისი ვიზიტი ლონდონში, რის მიზეზად მოიყვანა ამერიკის ახალი საელჩოს გახსნის სურვილი. ქვეყანაში მდგომარეობა რთულია: ტრამპის მიმართ ნდობის დონე დაეცა, აშშ კი მისი ხელმძღვანელობით სულ უფრო ხშირად მიმართავს "ძლიერ ძალას". არა მხოლოდ ცნობილი პოლიტოლოგები, როგორცაა ჯოზეფ ნაი, არამედ რიგითი ხალხი ადანაშაულებს ტრამპს შეერთებული შტატების იმიჯის გაუარესებაში. ეს მეტწილად იმით არის გამოწვეული, რომ ახალმა პრეზიდენტმა დონალდ ტრამპმა მიატოვა „სტრატეგიული მოთმინების“ პოლიტიკა აშშ-ს ტრადიციულ ოპონენტებთან მიმართებაში (მაგალითად, ირანი და ჩრდილოეთ კორეა), რომელსაც წინა ადმინისტრაცია ახორციელებდა ბარაკ ობამას ხელმძღვანელობით. ტრამპი აქტიურად იყენებს იზოლაციონისტურ და პოპულისტურ რიტორიკას და, მთლიანობაში, დაადასტურა, რომ იგი უპირატესობას უბრალოდ "ძლიერ ძალას" ანიჭებს. მაგრამ „რბილი ძალის“ გარკვეული ასპექტები ძალაში რჩება. პოპულარული აშშ კულტურა (ფილმები, ტელევიზია და მუსიკა) ისეთივე გავლენას ახდენს, როგორც აქამდე⁶¹.

---

⁶¹ Химичева С. А., «Мягкая сила» как инструмент внешней политики США, 2018, გვ. 66-70

**თავი 2 პოსტ-საბჭოთა სივრცის გეოსტრატეგიული ჩამოყალიბება და
აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის მიდგომები - „რბილი ძალის“ ეფექტი
2.1. აშშ-ს საგარეო-პოლიტიკური კურსის „რუსული“ ვექტორი და
„რბილი ძალა“**

საერთაშორისო საქმეებში ძალის, ანუ ამერიკის საგარეო პოლიტიკაში ამერიკის ძალის გამოყენების გამართლების თაობაზე ამერიკულ აზროვნებაში ბოლო 40 წლის განმავლობაში შეიმჩნევა ზოგადი ტენდენცია, რომლის მიხედვითაც, ძალის კანონიერი გამოყენების ცნება ფართოვდება, რასაც თავად ამერიკელები „ჰუმანიტარულ ინტერვენციას“ უწოდებენ.

ჰუმანიტარული ინტერვენციებით ამერიკა მეტ-ნაკლებად ანგრევს მის მიერვე შექმნილი ძალის გამოყენების გლობალური აკრძალვის გაერო-ს სისტემას და ცდილობს ამჟამინდელ სიტუაციას მოარგოს ძალის გამოყენება ისე, რომ თავი წარმოაჩინოს, როგორც მსოფლიო უსაფრთხოების უპრეცედენტო გარანტი. თუმცა, ზოგ შემთხვევაში აშშ-ს აგრესიული საგარეო პოლიტიკა მისასალმებელიც არის, რადგან მრავალი სახელმწიფო მართლაც დიდ საფრთხეს წარმოადგენს მსოფლიო თანამეგობრობისათვის⁶².

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე აშშ სამხრეთ კავკასიას მხოლოდ და მხოლოდ მოსკოვის პრიზმით განიხილავდა. ეს ვითარება სომხეთის, აზერბაიჯანისა და საქართველოს დამოუკიდებლობის შემდეგ შეიცვალა. აშშ-ს სამხრეთ კავკასიაში საკუთარი უსაფრთხოების, ენერგეტიკული და პოლიტიკური ინტერესები აქვს. საქართველო ვაშინგტონის მოკავშირე გახდა, აზერბაიჯანი აშშ-ის მიმართ კეთილად არის განწყობილი, სომხეთი კი ამერიკასთან კარგ ურთიერთობას ინარჩუნებს, მიუხედავად იმისა, რომ ერევნისთვის მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტში უსაფრთხოების გარანტი რუსეთია. მიუხედავად ამისა, ობამას

⁶² შურდულაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, თომას ჯეფერსონის კვლევითი ცენტრი, 2010, გვ 65-70

მმართველობის პერიოდში აშშ-მა მნიშვნელოვნად შეამცირა ამ რეგიონში საქმიანობა⁶³.

კომუნისტური ბანაკის დაშლის შედეგად მსოფლიოში შეიქმნა სრულიად ახალი გეოპოლიტიკური რეალობები. ზემოაღნიშნულმა ფაქტმა შექმნა იმის მყარი საფუძველი, რომ მომხდარიყო ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის ტრანსფორმაცია. “ცივი ომის” დასრულების პერიოდში NATO-ს ძირითად მიზანს წარმოადგენდა აღმოსავლეთთან კონფრონტაციის პოლიტიკიდან პარტნიორობისა და თანამშრომლობის პოლიტიკაზე გადასვლა. ალიანსისათვის ერთ-ერთ უმთავრეს პრიორიტეტს წარმოადგენდა და წარმოადგენს ევროპის უშიშროების ახალი არქიტექტურის მშენებლობა, რომლის მთავარი საფუძველი უნდა იყოს დასავლური დემოკრატიული ფასეულობები⁶⁴.

რუსეთის რბილი ენერჯის სტრატეგიის განხორციელება პოსტსაბჭოთა სივრცეში

პოსტსაბჭოთა სივრცე რუსეთისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანი რეგიონია: იგი არა მხოლოდ მოცავს ყველაზე მნიშვნელოვან პარტნიორებს და ისტორიულად ახლო ტერიტორიებს, არამედ ის წარმოადგენს ”უსაფრთხოების ზოლსაც”, რომელიც, ცოტა ხნის წინ სულ უფრო დაწვრილდა. იმისათვის, რომ რეგიონის სახელმწიფოების დასავლეთისკენ და, კერძოდ, აშშ-სთან დაახლოება შეჩერდეს რუსეთს სჭირდება კომპეტენტური რბილი ენერჯის სტრატეგია, რომელიც უფრო მჭიდროდ დააკავშირებს სახელმწიფოებს და უზრუნველყოფს რუსეთისადმი ერთგულების მაღალ დონეს.

რუსეთს აქვს რბილი ენერჯის მნიშვნელოვანი პოტენციალი, მაგრამ მისი განხორციელების ეფექტურობა საკმარისად მაღალი არ არის. სინამდვილეში, რუსეთს არ შეუქმნია რბილი ძალის მეშვეობით სახელმწიფოებთან ურთიერთქმედების გრძელვადიანი სტრატეგია - არსებობს მოვლენებისა და

⁶³ <https://ge.boell.org/ka/2018/02/06/pirobity-chartuloba-ashsh-sakmianoba-samxret-kavkasiashi> გვ.1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

⁶⁴ შურდულაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, თომას ჯეფერსონის კვლევითი ცენტრი, 2010, გვ 77-80

მოქმედებების ფრაგმენტული ჯაჭვი, რომლის მოქმედება შეიძლება ბევრად უფრო პროდუქტიული იყოს, თუ ისინი ინტეგრირებულნი იყვნენ რუსეთის გლობალურ სტრატეგიაში. ამჟამად, ექსპერტები საუბრობენ რბილი ენერჯის ყველაზე მწვავე დეფიციტზე რუსეთში: მაგალითად, რუსეთის რბილი ენერჯის პარამეტრების შეფასების მიხედვით⁶⁵, მას აქვს დაბალი რეპუტაცია საექსპორტო საქონელზე; მთავრობის რეპუტაცია ძალზე დაბალია და კვლავ მცირდება; ტურიზმის განვითარება დაბალია; რუსეთში ბიზნესის პირობები რთული და სარისკოა; მეცნიერების განვითარება წინააღმდეგობრივია; მაღალი პროფესიონალური სერვისების (საგანმანათლებლო, სამედიცინო, ფინანსური და იურიდიული) რეპუტაცია დაბალია და აგრძელებს შემცირებას; რუსული მედიის პროდუქციის პოპულარობა საბჭოთა კავშირთან შედარებით დაბალია; ენის პრევალენტობა სტაბილურია რუსულ ენაზე დიდი მოთხოვნის მქონე ქვეყნებში; გლობალურად, ის მაღალია, მაგრამ აგრძელებს კლებას; პოპულარული კულტურა არაკონკურენტულია; ამასთან, ისტორიული მემკვიდრეობა ჯერ კიდევ ძალიან ფასობს⁶⁶.

იმავდროულად, უდავოდ, რუსეთს აქვს მნიშვნელოვანი კონკურენტული უპირატესობები პოსტსაბჭოთა სივრცეში, რომლის საფუძველზეც კარგად ჩამოყალიბებული პოლიტიკით, მას შეეძლება დაკარგული პრივილეგირებული პოზიციის დაბრუნება. ამ უპირატესობებს წარმოადგენს რუსული ენა, რუსული კულტურა, ისევე როგორც საგანმანათლებლო სისტემა⁶⁷.

პოსტსაბჭოთა სივრცეში რუსული ენის, როგორც კულტურათაშორისი კომუნიკაციის ენის მნიშვნელობა ამჟამად მცირდება: მაგალითად, 1990-იანი წლებიდან. რუსული სკოლების მუდმივი შემცირება გრძელდება - 20 ათასი რუსულენოვანი სკოლის ნაცვლად, მხოლოდ 7 ათასი მუშაობს პოსტსაბჭოთა სივრცეში; შეამცირეს რუსული ენის სპიკერების რაოდენობა; რუსულ ენაზე

---

⁶⁵ Паршин П. Проблематика «мягкой силы» во внешней политике России // Аналитические доклады. М.: МГИМО – Университет. Март 2013. Выпуск 1 (36). С.14. URL: <http://imi-mgimo.ru/ru/analiticheskie-doklady/169-vypusk-1-36.htm> გვ.1 (ბოლო ნახვა 09.06.20)

⁶⁶ Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoy-sily-ssha/> გვ.1 (ბოლო ნახვა 09.06.20)

⁶⁷ იქვე

სწავლულ ბავშვთა რაოდენობა 5 მილიონიდან 3.1 მილიონამდე შემცირდა; ამასთან, მისი განაწილების ზომა რჩება საკმაოდ მაღალ დონეზე. რუსული ენა მეტყველების რაოდენობის მიხედვით მეექვსე ადგილს იკავებს, გავრცელების მხრივ - მერვე ადგილი. იმავდროულად, რუსული ენის შესწავლის მოთხოვნაა, განსაკუთრებით ისეთ ქვეყნებში, რომელთაც აქვთ ეკონომიკური ორიენტაცია რუსეთის მიმართ. აღსანიშნავია, რომ ბალტიისპირეთის ქვეყნებშიც კი რუსულენოვანი ბავშვები უფრო კონკურენტუნარიანი არიან: ყველაზე ხშირად მათ სამი ენა იციან, რაც შემდგომში უადვილებს მათ კარიერულ ასვლაზე ასვლას. ამჟამად, პოსტსაბჭოთა სივრცეში, რუსული ენა იძულებულია კონკურენციას გაუწიოს არა მხოლოდ ეროვნულ ენებს, არამედ ინგლისურსაც, როგორც საერთაშორისო კომუნიკაციის ენას - ამკარად, გარკვეულწილად, რუსული ენის როლის ვარდნა სწორედ ამ ფაქტთან არის დაკავშირებული. რუსული ენა ჯერ კიდევ საკმაოდ გავრცელებულია პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებში, თუმცა, ეს არის კომუნიკაციის ენა - ხშირად კომუნიკაცია უცხოელებთან, მაგრამ ეს არ არის აზრის ენა და ის სწორედ აზროვნების ენაა, რომელიც აყალიბებს მსოფლმხედველობასა და აღქმას მსოფლიოში, როგორც ასეთი⁶⁸.

რუსული კულტურა ჯერ კიდევ ძალიან ფასდება პოსტ-საბჭოთა სივრცესთან, თუმცა, ეს ფენომენი ასოცირდება საბჭოთა და ცარისტული რუსეთის კულტურასთან და უფრო მეტად ახასიათებს ვითარებას მაღალი კულტურის სფეროში - ამასთან, მაღალი კულტურა ელიტარულია და, შესაბამისად, ის არ შეიძლება იყოს ეფექტური მექანიზმი რბილი ძალის სტრატეგიის განსახორციელებლად. დიახ, უდავოდ, რუსმა მწერლებმა, პოეტებმა, მხატვრებმა, კომპოზიტორებმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს მსოფლიო კულტურის განვითარებაში და მათი ნამუშევრები დღემდე რუსული კულტურის ოქროს ფონდია, თუმცა, რუსეთში მასობრივი კულტურის პრობლემები აქვს, ხოლო მასობრივი კულტურა გავრცელების ყველაზე მნიშვნელოვანი მექანიზმია რბილი გავლენა "ქვეყნის საზღვარგარეთ. მიუხედავად ამისა, რუსული მასობრივი

---

⁶⁸ Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoy-sily-ssha/> გვ.1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

კულტურის პროდუქტებს პოულობს მათი მომხმარებელი პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში - და ეს არ არის მხოლოდ "რუსულენოვანი დიასპორა"⁶⁹.

აშშ-ს საგარეო პოლიტიკა განისაზღვრება არა იმდენად საკუთარინება-სურვილით, არამედ აუცილებლობით, რაც იმპერიისაგან განსხვავებით, რესპუბლიკის დამახასიათებელია ჯანსაღი ტენდენცია. 21-ე საუკუნეში აშშ-ს წარმატება ყველაზე მეტად დამოკიდებულია მომავლის სწორად განჭვრეტის უნარზე და ამერიკული ხასიათის ფენომენზე. ამერიკელები დარწმუნებულნი არიან, რომ მსოფლიო სრულყოფილი ვერ გახდება, მაგრამ მას შეუძლია გაცილებით უკეთესი გახდეს, ვიდრე ეს ბევრს ჰგონია⁷⁰. (შურდლუაია თ., 2010)

როცა ბარაკ ობამამ 2008 წლის არჩევნებში ტრიუმფალური გამარჯვების შედეგად აშშ-ის პრეზიდენტის პოსტი ჩაიბარა, აშშ-ის იმიჯი, მისი საგარეო პოლიტიკიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვნად იყო შელახული. აშშ-ის ჯარები ერაყისა და ავღანეთის ომებში იყო გახვეული. ამ მხრივ ობამას მძიმე მემკვიდრეობა ერგო⁷¹.

1990-იან და 2000-იან წლებში აშშ-მა ფეხი მოიკიდა ამ სტრატეგიულ რეგიონში, რომელიც მდებარეობს ევროპის, აზიის, რუსეთისა და სლავური სამყაროს და აგრეთვე ახლო აღმოსავლეთის შესაყარზე, თანაც რუსეთსა და ირანთან უშუალო კონფლიქტში ჩაბმისა და სომხეთის, აზერბაიჯანისა და საქართველოს ხელისუფლებასა და მოსახლეობაში წინააღმდეგობის გამოწვევის გარეშე. ამერიკის შეერთებული შტატები ამ რეგიონში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოთამაშე გახდა. ობამას ადმინისტრაციას სამხრეთ კავკასიაში ენერგეტიკის, უსაფრთხოების პოლიტიკის და დიპლომატიური ურთიერთობების მიმართულებით კარგად დამუშავებული ნიადაგი დახვდა⁷².

მდგომარეობა მკვეთრად შეიცვალა აშშ-ის სათავეში პრეზიდენტ დონალდ ტრამპის მოსვლის მერე, რომელმაც აშშ საგარეო პრიორიტეტები სხვანაირად

---

⁶⁹ იქვე

⁷⁰ შურდლუაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, თომას ჯეფერსონის კვლევითი ცენტრი, 2010, გვ 77-80

⁷¹ <https://ge.boell.org/ka/2018/02/06/pirobity-chartuloba-ashsh-sakmianoba-samxret-kavkasiashi> გვ.1 (ბოლო ნახვა 09.06.20)

⁷² იქვე

გაიაზრა და შესაბამის ქმედებას შეუდგა. ტრამპის საგარეო პოლიტიკის მთავარი ამოცანა რუსეთისადმი დათმობების პოლიტიკაზე უარის თქმა, ზოგიერთ სფეროში დაკარგული ლიდერობის აღდგენა, ფოკუსირება ქვეყნის შიდა პრობლემებზე⁷³.

პრეზიდენტ ტრამპის მმართველობის დროს, ობამას შედარებით პასიური და ინერტული საგარეო პოლიტიკის შემდეგ, აშშ-ის პრეზიდენტი კვლავ დაუბრუნდა აქტიურ საგარეო პოლიტიკას და აშშ-ის ძველი საგარეო დიდების აღდგენას ცდილობს. დღეს სხვადასხვა მეთოდებით (სამხედრო, ეკონომიკური, ფინანსური, სანქციები) აშშ ფაქტიურად ებრძვის რუსეთ-თურქეთ-ირანის ფარულ ალიანსს და გარკვეულ წარმატებასაც აღწევს საქართველოს ისტორიულ მტრებთან ბრძოლაში ისე, რომ ჯერჯერობით სამხედრო ქმედებებს არ მიმართავს და შეიძლება არც მიმართოს. ირანის „მორჯულების“ შემდეგ უკვე თურქეთთან ურთიერთობის გარკვევით დღის წესრიგში და შემდეგ მარტოდ დარჩენილ რუსეთთან სიტუაციის დალაგება⁷⁴.

2.2. აშშ-ს „რბილი ძალის“ სპეციფიკა უკრაინის მაგლითზე

როგორც უკვე მრავალჯერ აღინიშნა „რბილი ძალა“ არის უცხო ასპარეზზე მიზნების მისაღწევის უნარი, სხვა მონაწილეთა სიმპათიების დარწმუნებით და მოზიდვით. ეს არის საგარეო პოლიტიკის სპეციალური სახეობა, რომელიც დაკავშირებულია ერთი სახელმწიფოს გავლენის გავრცელებაზე მასობრივი ინფორმაციის საშუალებით, პოპულარული და მაღალი კულტურის საშუალებით, საგანმანათლებლო მომსახურების მიწოდებით, ხელსაყრელი ეკონომიკური გარემოთი, მიმზიდველი ჰუმანიტარული და პოლიტიკური იდეალების გავრცელებასთან, საკუთარ თავდაპირველ ღირებულებითი სისტემასთან, რომელსაც სურს სხვა პირების იმპორტირება საერთაშორისო ურთიერთობებში.

⁷³ შუბითიძე ვ., აშშ-საქართველოს ურთიერთობები და ნატოში შესვლის პერსპექტივები თანამედროვე ეტაპზე, საერთაშორისო სამეცნიერო - პრაქტიკული კონფერენციის ნაშრომთა კრებული, 2019, გვ. 97

⁷⁴ იქვე, გვ. 98

„რბილი ძალა“ გულისხმობს სახელმწიფოს ინტერესების დაცვას საკუთარი ქვეყნისადმი თანაგრძნობით მოზიდვით, მის ღირებულებებზე დაყრდნობით, კულტურის მიღწევებსა და ინტელექტუალურ სფეროში.

მრავალფეროვან ტექნოლოგიებსა და ხელსაწყოებს, რომლებიც კოლექტიურად მოიხსენიება როგორც „რბილი ძალა“, თავისი ფესვები აქვთ ადამიანის გამოცდილების ათასწლეულების განმავლობაში. პოლიტიკაში შედეგის მისაღწევად არამექანიკური ინსტრუმენტების გამოყენების იდეა არ არის ახალი; მისი სიღრმისეული საწყისების პოვნა შესაძლებელია ანტიკურობის სოციალურ-ფილოსოფიურ შეხედულებებზე. და მთელი კაცობრიობის ისტორიაში, „რბილმა ძალამ“ არაერთხელ მოახდინა მნიშვნელოვანი გავლენა მსოფლიო პროცესების მიმდინარეობაზე. უახლეს ისტორიაში „რბილი ძალის“ კონცეფციამ მოიპოვა ფართო და სასარგებლო გამოყენება ამერიკულ პოლიტიკაში ცივი ომის დროს, ისევე როგორც პრეზიდენტ ბ. კლინტონის მმართველობის დროს.

პოლიტოლოგიის კონცეფციის დონეზე, ეს სტრატეგია პირველად აშკარად გაიანაზრა, ჩამოაყალიბა და განაახლა 1990 წელს ერთ-ერთ ყველაზე ცნობილმა ექსპერტმა შეერთებულ შტატებში საერთაშორისო ურთიერთობების პრობლემების შესახებ, ჯოზეფ ნაიმ-მილი. ნაიმ განსაზღვრა „რბილი ძალა“, როგორც „უნარი მიაღწიოს იმას, რაც სასურველია მოკავშირეების ნებაყოფლობითი მონაწილეობით, და არა იძულებით“. მან განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო იმ ფაქტს, რომ ინფორმაციული რევოლუციის ამჟამინდელ პერიოდში, ერთი ან სხვა ქვეყანა ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია ვიდრე ადრე⁷⁵. მოცემულ ეტაპზე, „რბილი ძალა“ ხდება ერთ – ერთ მთავარ ფაქტორად, სახელმწიფოების მხრიდან მოახდინონ გავლენა მსოფლიო პოლიტიკაზე. როგორც სამართლიანად აღნიშნა, როსტრუდნიჩესტავოს ყოფილმა ხელმძღვანელმა და ახლა ფედერაციის საბჭოს საგარეო საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარემ კ.ი. კოსაჩევი, „21-ე საუკუნე არის“ რბილი ძალის „საშუალებების ერა და გამარჯვებულია ის, ვინც მას აითვისებს სხვებზე უკეთესად“⁷⁶. „რბილი ძალის“ რესურსებისა და ხელსაწყოების

⁷⁵ Nye J. Bound to Lead. - N. Y., 1990, გვ. 163-168

⁷⁶ Косачев К.И. России нужны новые подходы к «мягкой силе». URL: <http://www.rg.ru/2012/03/01/kosachev-site.html> გვ.1 (ბოლო ნახვა 08.06.20)

გამოყენებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს საერთაშორისო საზოგადოებაში, მსოფლიო ელიტებზე, ეროვნულ მთავრობებსა და მთელ საზოგადოებებზე ინფორმაციულ-ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ახალი გზების, მეთოდებისა და ტექნოლოგიების გამოგონების ფონზე. რბილი ძალა უკვე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საერთაშორისო პროცესების განვითარებასა და მსოფლიო ისტორიის მიმდინარეობაზე, განსაკუთრებით გასული საუკუნის მეოთხე ნახევარში მან გადამწყვეტი როლი ითამაშა სსრკ-ს დაშლის საქმეში, შემდეგ კი საფუძველი ჩაუყარა "დემოკრატიული ინტერვენციების" კონცეფციებს, "პასუხისმგებლობის დაცვას" და "ადამიანის უსაფრთხოებას", გახდა "ფერადი რევოლუციების" და "არაბული გაზაფხულის" სცენარის ბირთვი. მთელი რიგი სახელმწიფოები აქტიურად იყენებენ "რბილ ძალას" საკუთარი საგარეო პოლიტიკის ინტერესებისთვის და თავიანთი ღირებულებები გადასცემენ საერთაშორისო ურთიერთობებში სხვა აქტორებს⁷⁷.

გასული ათწლეულების განმავლობაში ამერიკის შეერთებული შტატები უდავო ლიდერი იყო რბილი ძალაუფლების პოლიტიკის განხორციელებაში. დღეს ჩინეთში, რუსეთში და სხვა "მზარდი" ზესახელმწიფოების ფორმირებაში ხდება საკუთარი მიდგომები და ფორმატები "რბილი ძალის" გამოყენებასთან დაკავშირებით, რომლებიც მნიშვნელოვნად განსხვავდება კლასიკური ამერიკული და, ზოგადად, ანგლოსაქსური ცნებებისა და შეხედულებებისაგან. ამასთან, შეერთებული შტატები კვლავაც ყველაზე აქტიურია რბილი ძალის ტექნოლოგიაში უპირატესობის გამოყენებისკენ, საკუთარი ეროვნული ინტერესების დასაკმაყოფილებლად და გეოპოლიტიკური ინჟინერიის ფარგლებში პროექტების განხორციელებაში⁷⁸.

იმ "ფერადი რევოლუციების" დროს, რომელიც მოხდა პოსტ-სოციალისტური სივრცის რამდენიმე ქვეყანაში და არაბული გაზაფხული XXI საუკუნის დასაწყისში. (სერბეთში "ბულდოზერული რევოლუცია", საქართველოში "ვარდების რევოლუცია", უკრაინაში "ნარინჯისფერი რევოლუცია" და ევრომაიდანის, ყირგიზეთში "ტიტების რევოლუცია", ტუნისში "ჟასმინის

⁷⁷ Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016, გვ 73-75

⁷⁸ იქვე

რევოლუცია" და ეგვიპტეში "25 იანვრის რევოლუცია") განხორციელდა ასეთი პოლიტიკური ტექნოლოგია. იგი გამოყენებული იყო თანმიმდევრულად, მცირედი ცვლილებებით, 2000–2014 წლებში. ზემოაღნიშნულ ქვეყნებში და ყველა ამ მოვლენაში გამოყენებულია უნივერსალური "რევოლუციური" ინსტრუმენტების, ტექნიკის და ტექნოლოგიების მთელი არსენალი, რომელიც ამა თუ იმ გზით იყო დაკავშირებული „რბილი ძალის“ სტრატეგიასთან. მათი გამორჩეული თვისება ზოგადად არაძალადობრივი იყო.

„დიქტატორული რეჟიმების“ წინააღმდეგ არაძალადობრივი ბრძოლის მთავარი თეორიტიკოსი არის ამერიკელი მეცნიერი, ალბერტ აინშტაინის ინსტიტუტის დამაარსებელი დ. შარპი. მის სამ ტომიან ნაშრომია "არაძალადობრივი მოქმედების პოლიტიკა". ეს ნაშრომი დღეს პოპულარულია, როგორც ავტორიტარული რეჟიმების არაძალადობრივი დამხობის პრაქტიკული სახელმძღვანელო. ამ წიგნის ძირითადი იდეები ოპოზიციამ აქტიურად განახორციელა „ფერადი რევოლუციების“ დროს⁷⁹.

შარპის თანახმად, ტერმინი „არაძალადობრივი ბრძოლა“ გამიზნულია არაძალადობრივი ბრძოლისა და პასიფიზმისგან და მორალური ან რელიგიური „არა წინააღმდეგობისაგან“. ეს არის მიზანმიმართული გამოწვევა ხელისუფლებისთვის, მორჩილებაზე უარის თქმის შესახებ. ეს ტექნოლოგია გამოიყენება პოლიტიკურ სფეროში, მისი მიზანი არის პოლიტიკური ძალა. ტერმინი გამოიყენება მოქმედებების დასახატად, რაც ხელს უწყობს სახელმწიფო ინსტიტუციების კონტროლის ჩამორთმევას დიქტატურიდან⁸⁰.

შარპისა და მისი მიმდევრების მხრიდან არაძალადობრივი წინააღმდეგობის მეთოდოლოგია ძალზე ეფექტური აღმოჩნდა. წარმატების საიდუმლოება, ჩვენი აზრით, იმაში მდგომარეობს, რომ, ერთი მხრივ, ეს სტრატეგია წარმოადგენს „რბილი ძალის“ ტიპურ განსახიერებას, ხოლო, მეორე მხრივ, გარკვეულ პირობებში, მას შეუძლია ოსტატურად შეათავსოს „რბილი ძალის“ ხელსაწყოები ტრადიციული, „ხისტი ძალის“ მექანიზმებთან. , ანუ განახორციელოს "ჭკვიანი ენერჯის" ტექნოლოგია. ის ამ თეორიული საფუძვლის საფუძველზეა

⁷⁹ Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016, გვ. 73-75

⁸⁰ Шарп Д. От диктатуры к демократии. Екатеринбург: Нов. изд-во, 2005. გვ 12

შეერთებული შტატებში ჯერ კიდევ 1970-იან წლებში შემუშავდა და განხორციელდა უცხო ქვეყნებში გადატრიალებების მთელი რიგი. XXI საუკუნის დასაწყისში ეს თეორია, რომელიც მოდერნიზებულ იქნა და შეცვლილია დროის მოთხოვნების გათვალისწინებით, პრაქტიკაში იქნა გამოყენებული "ფერადი რევოლუციების" დროს - 2000 წელს სერბეთში ჩატარებული "ბულდოზერული რევოლუციიდან" და უკრაინაში ევრომაიდან, 2013–2014 წლების ბოლოს⁸¹.

ნებისმიერი გეოპოლიტიკური ფენომენის მსგავსად, "ფერადი რევოლუციები" საკმაოდ რთული და მრავალგანზომილებიანი ხასიათისაა, ამასთან, მას გააჩნია გარკვეული დამახასიათებელი თვისებები. უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს როგორც ობიექტური, ასევე სუბიექტური მიზეზები და წინაპირობები ამ "რევოლუციებისთვის". მოცემულ ქვეყნებში საპროტესტო მოძრაობის გაჩენის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზეზი იყო სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები. თუ საუბარია „ფერადი რევოლუციების“ პოლიტიკურ მიზეზებზე და წინაპირობებზე, მაშინ მთავარი, ალბათ, ამ სახელმწიფოების პოლიტიკური სისტემების არასტაბილურობა და ელიტების თანმდევი გაყოფა იყო. სხვა მიზეზთა გამო, რამაც „ფერადი რევოლუციები“ გამოიწვია, უნდა აღინიშნოს ერთიანი იდეოლოგიისა და რეგიონალიზმის არარსებობა. ასევე აღსანიშნავია ეროვნულ-რელიგიური და კლანური წინააღმდეგობები. ეს გახდა უკრაინაში დაპირისპირების მიზეზი და ამ უკანასკნელმა მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ყირგიზეთში, საქართველოში, ტუნისში და ეგვიპტეში მიმდინარე რევოლუციების დასაწყისში. ამრიგად, "ფერადი რევოლუციის" განხორციელებისთვის აუცილებელი პირობაა ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური არასტაბილურობის არსებობა, რასაც თან ახლავს ამჟამინდელი ხელისუფლების კრიზისი. უიმედობა, პერსპექტივების არარსებობა, „დაღლილობის მოთმინება“ - ეს არის საპროტესტო მოძრაობის მთავარი მამოძრავებელი. ყველა "ფერადი" რევოლუციის საპროტესტო მოძრაობების სოციალური საფუძველი გახდა საზოგადოების ყველაზე აქტიური ნაწილი - ახალგაზრდობა და საშუალო ფენა. ეს იყო საშუალო კლასის და ახალგაზრდობის

---

⁸¹ Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016, გვ 76-78

უამრავი წარმომადგენელი, რომლებიც უკმაყოფილო იყვნენ თავიანთი ეკონომიკური და პოლიტიკური სიტუაციით, რამაც ამ აჯანყებებს კვების საფუძველი მისცა. ამასთან, საგარეო, სუბიექტური ფაქტორი ასევე თანაბრად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. ამრიგად, უცხოეთიდან დემოკრატიის განვითარების პროგრამების გაჩენამ და განაწილებამ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა "ფერადი რევოლუციების" დაწყებაში. "ფერადი რევოლუციის" სცენარი ემყარება ჩრდილოეთ ამერიკის დემოკრატიზაციის იდეოლოგიას, რომელიც ითვალისწინებს დემოკრატიის, დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ფასეულობების ექსპორტს მეზობელ ქვეყნებში⁸². ეს არის შეერთებული შტატებისა და მისი მოკავშირეების „რბილი ძალის“ ტექნოლოგია, რომელმაც აითვისა სერბეთი, საქართველო, უკრაინა, ყირგიზეთი, ტუნისი და ეგვიპტე, რომელიც გახდა ამ ქვეყნებში განხორციელებული გადატრიალებების უმთავრესი მიზეზი⁸³.

უნდა აღინიშნოს, რომ დასავლეთის მიერ დაფინანსებულმა სხვადასხვა საზოგადოებრივმა ორგანიზაციამ და მედიამ აქტიური წვლილი შეიტანეს სამართალდამცავი ორგანოების მიერ "ძალადობის დაუშვებლობის" იდეის განხორციელებაში, შეუიარაღებელ დემონსტრანტებთან ან მომიტინგეებთან მიმართებაში, რამაც ფაქტობრივად ჩამოართვა იმ დროინდელ მთავრობას ბერკეტები, გავლენა მოეხდინა არსებულ ვითარებაზე, იმაზე რასაც დაჟინებით მოითხოვდა "პროგრესული" მსოფლიო საზოგადოება, რომელსაც ძირითადად შეერთებული შტატების პოლიტიკური ელიტა და მისი მოკავშირეები წარმოადგენენ⁸⁴.

"ფერადი რევოლუციების" დროს, ოპოზიციამ დიდი მნიშვნელობა დაუთმო ხელსაყრელი ინფორმაციის დონის შექმნას. ოპოზიციური მედია (ყველაზე ხშირად საზღვარგარეთიდან დაფინანსებული) ცდილობდა დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი მონაწილის სახით გამოცხადებულიყო მოვლენებში, ხოლო მეთოდურად აკრიტიკებდნენ მმართველი რეჟიმის ხარვეზებს. მეორე მხრივ,

---

⁸² Hale H.E. Democracy or autocracy on the march? The colored revolutions as normal dynamics of patronal presidentialism // Communist and Post-Communist Studies. 2006. Vol. 39. № 3. გვ. 305-329

⁸³ Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016, გვ. 70-76

⁸⁴ იქვე, გვ. 80-85

სხვადასხვა ოპოზიციური მსვლელობა, ფლეშმობი, "რგოლები", სხვადასხვა სახის მოქმედებები მუდმივად ვრცელდებოდა ოპოზიციურ ტელევიზიებში ან ინტერნეტ-რესურსებზე. ამ მხრივ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო მუშაობა არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად და სოციალური კვლევის ცენტრები, რომლებიც ხელს უწყობენ საჭირო ინფორმაციული ეფექტის მიღწევას. მედიისა და ინტერნეტის საშუალებით, მოსახლეობა, ძირითადად ახალგაზრდები, აღიქვამდნენ დასავლეთის „რბილი ძალის“ პროდუქტებს, რომლებიც ითვალისწინებდნენ დასავლური ცხოვრების იდეალებს, რომლებიც წინააღმდეგი იყო საკუთარ ქვეყნებში ჩამორჩენილობის, სიღარიბის, კორუფციის, უიმედობისა და დიქტატურის ატმოსფეროში. "არაბული გაზაფხულის" და ევრომაიდნის მოვლენებში განსაკუთრებული როლი შეასრულეს ახალმა ინფორმაციულმა ტექნოლოგიებმა - სოციალურმა ქსელებმა Facebook, Twitter და სხვებმა. სწორედ მათ, ვინც არა მხოლოდ დასავლური ფასეულობების პროპაგანდა მოახდინა, არამედ პროვოცირება და სინქრონიზაცია მოახდინა მასობრივ ანტისახელმწიფოებრივ საპროტესტო აქციებზე, რაც საპროტესტო საქმიანობის განხორციელების „გამომწვევად“ იქცა⁸⁵.

"რევოლუციის" მთავარი როლი შეასრულეს ოპოზიციურმა ახალგაზრდულმა სტრუქტურებმა, რომლებიც მოვლენებმა ცოტა ხნის წინ ჩამოაყალიბეს - ოტპორტი სერბეთში, საქართველოში კმარა, უკრაინაში პორა, კელ-კელი და ბირჟი ყირგიზეთში, ყიფია და "6 აპრილი" ეგვიპტეში - "რევოლუციის საველე რაზმი", რომელიც დაეხმარა "რევოლუციონერებისთვის" აუცილებელი ლოგისტიკური ამოცანების მობილიზებასა და გადაჭრაში, განსაკუთრებით პროტესტის საწყის ეტაპზე. ამგვარი ორგანიზაციების დაფინანსებას უზრუნველყოფდნენ ცნობილი საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები და ამერიკული ფონდები. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ზემოთ ხსენებული ტექნოლოგიების დანერგვა ვერ განხორციელდებოდა წარმატებული ყოვლისმომცველი გარე მხარდაჭერის გარეშე. "ფერადმა რევოლუციებმა" წარმატებას მიაღწია სწორედ აშშ-სა და მისი ევროპელი მოკავშირეების "რბილი ძალის" რესურსებისა და ინსტრუმენტების

---

⁸⁵ Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016, გვ 80-85

ეფექტურად გამოყენების წყალობით. დასავლეთმა გამოყო ის დაფინანსება, რომლის გარეშეც შეუძლებელი იყო ასეთი "რევოლუციის" ჩატარება და რეჟიმის ცვლილების განხორციელება. ამასთან, ფართოდ იქნა გამოყენებული სხვა ქვეყნებში ოპოზიციის წარმომადგენლების დაფინანსების შესაძლებლობა.

დასასრულს, უნდა აღინიშნოს ერთი ტენდენცია, რომელიც დამახასიათებელია ყველა "ფერის რევოლუციისთვის". ახლა აშკარაა, რომ მათმა ორგანიზატორებმა და ლიდერებმა არ შექმნეს თავიანთი მიზანი ძველი კორუფციული რეჟიმის დანგრევა, რათა ადგილზე შექმნან ახალი დემოკრატიული სისტემა და "საერთო კეთილდღეობა". ძალაუფლების მოსაპოვებლად პოპულარული უკმაყოფილებების და უცხოური „რბილი ძალის“ ტექნოლოგიების გამოყენებით, "ფერადი" ლიდერები, ფაქტობრივად, არაფერს აძლევდნენ თავიანთ ხალხებს და რამდენიმე წლის შემდეგ თითქმის ყველა მათგანი ჩაიძირა პოლიტიკურ მიგნებაში⁸⁶.

2.3. აშშ-ს სტრატეგიული მიდგომები საქართველოსადმი „რბილი ძალის“ ფარგლებში

მსოფლიოში მიმდინარე გლობალური პროცესების ფონზე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საერთაშორისო პოლიტიკაში მიმდინარე ცვლილებებს. გლობალური ცვლილებების გავლენით მსოფლიოში ყალიბდება ახალი წესრიგი, რომლის ჩამოყალიბებას თან ახლავს პრობლემები და კონფლიქტები. დღეს დიპლომატია და საგარეო პოლიტიკური აზროვნება წარმოადგენს ერთ-ერთ იმ მნიშვნელოვან სფეროს, რომელიც გადამწყვეტ გავლენას ახდენს საერთაშორისო უსაფრთხოებასა და სტაბილურობაზე. საქართველო, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო, უკვე აღმოჩნდა კონფლიქტების წინაშე, რომლებმაც მრავალი დაბრკოლება შეგვიქმნეს თავისუფლებისა და დემოკრატიისაკენ მიმავალ რთულ გზაზე⁸⁷.

აშშ-ის სტრატეგიული და გეოპოლიტიკური ინტერესების არსი, მათი რეალიზაციისათვის შემუშავებული კონკრეტულ-ტაქტიკური მეთოდების

⁸⁶ Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016, გვ 80-85

⁸⁷ კაკაჩია კ., ამერიკული დიპლომატიის "ახალი ტონი" და საქართველო, 2010

სისტემა, საფუძვლიანადაა ჩამოყალიბებული აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის საინფორმაციო განყოფილების სპეციალურ დოკუმენტში. აშშ-ის კავკასიური პოლიტიკის სტრატეგიის მიხედვით საქართველოს ენიჭებოდა „დროებითი დამოუკიდებლობის“ სტატუსი. სიტუაცია სუფევდა აშშ-ისა და საქართველოს ურთიერთობებში XX-XXI საუკუნეების მიჯნაზე და შემდგომ პერიოდში, კერძოდ 1980-იანი წლებიდან კრიზისი საბჭოთა კავშირში ყოვლისმომცველი გახდა. ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესებამ, საბოლოოდ გამოიწვია სოციალურ-პოლიტიკური პრობლემების გამწვავება. თანდათანობით გაქრობა იწყო ცხოვრების ნიშნებმა, რომლებიც სოციალიზმის ფუნდამენტს წარმოადგენდნენ, ესენი გახლდათ (სოციალური სტაბილურობა, მტკიცე ფასები და მტკიცე იდეოლოგია), რომლებიც მასობრივ შეგნებაში ჩაბეჭდილი იყო როგორც „სოციალიზმის მონაპოვარი“⁸⁸.

1985 წელს საბჭოთა ხელისუფლების სათავეში მოსულმა მიხეილ გორბაჩოვმა სცადა სოციალიზმის განახლება, რისთვისაც დაიწყო „გარდაქმნის“ (პერესტროიკის) პოლიტიკის გატარება, რომლის მთავარ მიზანსაც ტოტალიტარული სოციალიზმის „დემოკრატიულით“ შეცვლა წარმოადგენდა, მაგრამ ამ რეფორმებმა კიდევ უფრო გაამწვავაკრიზისი. ამას თან დაერთო აღმოსავლეთი ევროპის ქვეყნებში კომუნისტური რეჟიმის დაცემა, ვარშავის ხელშეკრულების ორგანიზაციის დაშლა, გერმანიის გაერთიანება, რამაც ხელი შეუწყო საბჭოთა კავშირში კომუნისტური პარტიის ძალაუფლების ლიკვიდაციასა და საბჭოთა იმპერიის დაშლას. 1980-იანი წლების მეორენახევრიდან საბჭოთა იმპერიაში შემავალ რესპუბლიკებში: ლიტვაში, ლატვიაში, ესტონეთსა და უკრაინაში დაიწყო ეროვნულ მოძრაობათა მძლავრი აღმავლობა, მაგრამ განსაკუთრებული სიძლიერით მან საქართველოში იფეთქა. იმ დროისათვის ჯერ კიდევ საბჭოთა საქართველო დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ასპარეზზე ფაქტობრივად მარტო აღმოჩნდა დამპყრობელი ზესახელმწიფოს პირისპირ, აღსანიშნავია, რომ ამ პერიოდში აშშ ძირითადად ნეიტრალურ პოზიციას იკავებს და შეიძლება ითქვას კიდევ, რომ ურთიერთობების გამწვავების თავიდან

⁸⁸ შურდულაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, 2010, გვ. 72

აცილების მიზნით დამკვირვებლის როლით შემოიფარგლებოდა. აშშ-ს გამომხაურებებს თუ მხარდაჭერას მხოლოდ მორალური ელფერი თუ ქონდა, რადგან არ ასახავდა შეერთებული შტატების ოფიციალურ კურსს. ამ დროს, პარალელურ რეჟიმში, დასავლური (ამერიკული) დიპლომატიის მიღმა მიმდინარეობდა აქტიური მუშაობა რონალდრეიგანის მიერ წოდებული "ბოროტების იმპერიის" ჩამოსაშლელად. აღნიშნულ საკითხში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს OPEC-ის ქვეყნებმა დასავლეთის ლიდერ ანტისაბჭოთა ქვეყნებთან შეთანხმებით OPEC-მა მანიპულაცია მოახდინა ნავთობის ფასებზე მსოფლიოს მასშტაბით ხელოვნურად დაწიეს ნავთობის ფასები, რამაც დააზარალა საჭოთა კავშირის ეკონომიკა⁸⁹.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველოს წინაშე მთელი სიმწვავეთ დადგა საკითხი დაემკვიდრებინა თავისი თავი ახალ რეალობაში და გაერკვია თავისი როლი საერთაშორისო ურთიერთობათა ახალ სისტემაში. საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად საქართველოს მიეცა შანსი ჩაერთოს ევროპაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ პროცესებში. ევროპულ და ევრო-ატლანტიკურ ინსტიტუტებში ინტეგრაცია საქართველოს საშუალებას მისცემს ჩამოყალიბდეს ევროპული ტიპის, სტაბილურ, დემოკრატიულ და ეკონომიკურად განვითარებულ სახელმწიფოდ. მიუხედავად პოსტსაბჭოთა პერიოდის პირველ წლებში გადატანილი შიდა კონფლიქტებისა, რამაც ჩვენი ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ვექტორი ჩრდილოეთისაკენ მიმართა, საქართველომ მოახერხა ჩამოყალიბებულიყო საერთაშორისო სამართლის სუვერენულ სუბიექტად და გამხდარიყო ისეთი მნიშვნელოვანი საერთაშორისო ორგანიზაციების წევრი როგორცაა: გაერო, ეუთო ევროსაბჭო, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია⁹⁰.

პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშის მთავრობამ 1992 წელს სამხრეთ კავკასიის ამ სამი პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა აღიარა და იქ საელჩოები გახსნა, მაგრამ სსრკ-ის დაშლით გამოწვეული ძლიერი არეულობისა და აქედან

⁸⁹ შურდულაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, 2010

⁹⁰ კეკელიძე თ., მანჯგალაძე გ., აშშ-ის როლი საქართველოს ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაციის თვალსაზრისით, ჟურნალი „ახალი აზრი“, № 4 (10), აგვისტო, 2003

გამომდინარე ამ რეგიონის მნიშვნელოვანი არასტაბილურობის გამო, აშშ თავდაპირველად სიფრთხილით მოეკიდა ამ რეგიონში თავის მოღვაწეობას. 1993 წელი სამხრეთ კავკასიაში აშშ-ის მიერ პოლიტიკის გატარების ფაქტობრივ დაწყებას აღნიშნავს. ეს პოლიტიკა მიზნად ისახავდა დემოკრატიისა და თავისუფალი ვაჭრობის სფეროს და, ასევე, ნატოს გავლენის სფეროს გაფართოებას. სამხრეთ კავკასიის მასშტაბური პოლიტიკა ნაბიჯ-ნაბიჯ ამოქმედდა, პოლიტიკა, რომელიც ზოგი ასპექტით „სტრატეგიას“ ჰგავდა. მისი მიზნები სტროუბ ტალბოტმა ამგვარად ჩამოაყალიბა: აშშ-ს სურს პოლიტიკური და ეკონომიკური რეფორმების მხარდაჭერა, რეგიონული კონფლიქტების მოგვარება ან ჩაცხრობა, ამერიკის ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაძლიერება და, ასევე, ამერიკული კომპანიებისთვის სავაჭრო შესაძლებლობების გაუმჯობესება⁹¹.

1990-იან და 2000-იან წლებში აშშ-ის მიერ სამხრეთ კავკასიაში გატარებული პოლიტიკა ხუთ სფეროდ იყოფა: ფინანსური დახმარება, დემოკრატიის ხელშეწყობა, ენერგეტიკული პოლიტიკა, უსაფრთხოების პოლიტიკა და კონფლიქტების მოგვარების სფეროში დიპლომატიური საქმიანობა. იმ პირდაპირი ფინანსური დახმარებების გარდა, რაც პირველყოვლისა სახელმწიფო აპარატის რეფორმებს, დეცენტრალიზაციას, ქალთა უფლებების გაძლიერებას და სამოქალაქო საზოგადოების ხელშეწყობასა და მის განვითარებას ხმარდებოდა, აშშ-ის დახმარების შედეგი 2003 წლის ბოლოს საქართველოში მომხდარ „ვარდების რევოლუციაშიც“ გამოჩნდა.

საგარეო პოლიტიკა საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი მიმართულებაა და მიზნად ისახავს საქართველოსათვის ხელსაყრელი საერთაშორისო გარემოს ჩამოყალიბებას. ამ მიზნის მისაღწევად საქართველო თანამშრომლობს საერთაშორისო თანამეგობრობასთან ორმხრივ და მრავალ მხრივ ფორმატში საქართველო აგრძელებს ამერიკის შეერთებულ შტატებთან სტრატეგიული პარტნიორობის განვითარებას. საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან ამერიკის შეერთებული შტატები აქტიურად უჭერს მხარს მის სახელმწიფოებრიობას, დემოკრატიის,

⁹¹ <https://ge.boell.org/ka/2018/02/06/pirobity-chartuloba-ashsh-sakmianoba-samxret-kavkasiashi> გვ.1 (ბოლო ნახვა 07.06.20)

თავდაცვისუნარიანობისა და ეკონომიკის განვითარებას. ამერიკის შეერთებული შტატების უწყვეტი დახმარება საქართველოსათვის, რაც თანამშრომლობის სხვადასხვა პროგრამებით გამოიხატება, მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს საქართველოში დემოკრატიისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარებას და საქართველოს მისწრაფებას, გაწევრიანდეს ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში. ასევე მნიშვნელოვანია ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ განხორციელებული საგანმანათლებლო პროგრამები, რომლებიც ხელსუწყობს ქართველი სტუდენტების განათლების დონისა და კვალიფიკაციის ამაღლებას. საქართველოს თავდაცვისუნარიანობა მნიშვნელოვნად გაძლიერდა ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ განხორციელებული დახმარების პროგრამების მეშვეობით. საქართველოს წვრთნისა და აღჭურვის პროგრამა (GTEP), რომელიც აშშ-ის ინიციატივით განხორციელდა, მნიშვნელოვანი წარმატებაა თანამედროვე ქართული შეიარაღებული ძალების შექმნის პროცესში. შენარჩუნებისა და სტაბილურობის უზრუნველყოფის ოპერაციებისა ხალ პროგრამას (SSOP) თვისობრივად მაღალ დონეზე აჰყავს საქართველოს თავდაცვისუნარიანობა. ამ პროგრამებით გაწვრთნილი ნაწილები საქართველოს არმიის ბირთვის წარმოადგენენ. საქართველო აქტიურად აგრძელებს ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ ინიცირებული ანტიტერორისტული კოალიციის პოლიტიკურ და სამხედრო მხარდაჭერას. ამერიკის შეერთებული შტატების დახმარების პროგრამებით გაწვრთნილი ნაწილები წარმატებით იღებენ მონაწილეობას ანტიტერორისტულ და სამშვიდობო მისიებში საქართველოში და მის საზღვრებს გარეთ. საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან ამერიკის შეერთებული შტატები აქტიურად უჭერს მხარს მის სახელმწიფოებრიობას, დემოკრატიის, თავდაცვისუნარიანობისა და ეკონომიკის განვითარებას. ამერიკის შეერთებული შტატების უწყვეტი დახმარება საქართველოსათვის, რაც თანამშრომლობის სხვადასხვა პროგრამებით გამოიხატება, მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს საქართველოში დემოკრატიისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარებას და საქართველოს მისწრაფებას, გაწევრიანდეს ევრო-ატლანტიკურ

სტრუქტურებში. ასევე მნიშვნელოვანია ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ განხორციელებული საგანმანათლებლო პროგრამები⁹².

დღესდღეობით აშშ და საქართველო სტრატეგიული პარტნიორები არიან და ამ ურთიერთობებს საკმაოდ მტკიცე საფუძველი აქვს. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ურთიერთობები არც ერთი მხრიდან არაა დამოკიდებული არც პირად სიმპატიებზე და არც ხელისუფლების არჩევანზე. ძირითადი პრინციპი რომელსაც ეყრდნობა დღევანდელი პარტნიორობა მდგომარეობს გლობალური საერთაშორისო პოლიტიკის ჭრილში ამ ქვეყნების სასიცოცხლო ინტერესების თანხვედრაში. ბოლო ათწლეულის განმავლობაში საქართველო, აზერბაიჯანთან ერთად, იქცა აშშ-ს სტრატეგიულ პარტნიორად კავკასიაში⁹³.

საქართველოს ინტეგრაცია ევრო-ატლანტიკურ ინსტიტუტებში და მისი გარდაქმნა დემოკრატიულ, ეკონომიკურად განვითარებულ სახელმწიფოდ ნამდვილად შედის აშშ-ის ინტერესებში, რასაც მოწმობს ამერიკის მიერ საქართველოსადმი გაწეული დახმარება, როგორც სამხედრო, ისე სხვა სფეროებში. აგრეთვე შეუფასებელია ის პოლიტიკური მხარდაჭერა რასაც წლების განმავლობაში ახორციელებდა და ახორციელებს აშშ-ს ადმინისტრაცია ჩვენი ქვეყნის მიმართ, და რაც ხშირ შემთხვევაში გახლდათ ძირითადი შემაკავებელი ფაქტორი, რათა საქართველოში არ განხორციელებულიყო რუსეთის პირდაპირი სამხედრო ჩარევა⁹⁴.

გარდა ამისა, აშშ-ს აქვს მნიშვნელოვანი მიზეზები რათა შეაკავოს საქართველოს წინააღმდეგ მიმართული რუსეთის ქმედებები და არ დაუშვას, რომ ამ ქვეყანაში მოსკოვმა საკუთარ მიზნებს მიაღწიოს. გეოპოლიტიკურად საქართველო სამხრეთ კავკასიის ცენტრალური ქვეყანაა. პრაქტიკული თვალსაზრისით ეს იმას ნიშნავს, რომ თუ რუსეთი რაიმე ფორმით მოაქცევს საქართველოს თავისი პოლიტიკური დომინირების ქვეშ, ის შეძლებს სომხეთზე თავისი გავლენის ბოლომდე კონსოლიდირებას და, რაც მთავარია, გაავრცელებს ჰეგემონიას აზერბაიჯანზეც.

⁹² შურდულაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, 2010. გვ 75

⁹³ კაკაჩია ვ., ამერიკული დიპლომატიის „ახალი ტონი“ და საქართველო, 2010

⁹⁴ კველიძე თ., მანჯგალაძე გ., აშშ-ის როლი საქართველოს ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაციის თვალსაზრისით, ჟურნალი „ახალი აზრი“, № 4 (10), აგვისტო, 2003

საქართველო არის ერთადერთი გეოგრაფიული დერეფანი, რომლის მეშვეობით აზერბაიჯანს შეუძლია სტრატეგიული კომუნიკაცია როგორც დასავლეთთან, ისე აზერბაიჯანის მოკავშირე თურქეთთან. თუ საქართველო აღმოჩნდება რუსული დომინირების ქვეშ, აზერბაიჯანს ობიექტურად მცირე არჩევანი ექნება, გარდა მოსკოვის გავლენის სფეროში შესვლაზე დათანხმებისა. გლობალური თვალსაზრისით, რუსეთის მიერ მის სამეზობლოზე გეოპოლიტიკური დომინირების მიღწევა არაფრით არ შეამცირებდა მის აგრესიულობას უფრო შორეულ რეგიონებში. პირიქით. მოსკოვი საკუთარ თავს განიხილავს, როგორც მომავალი მრავალპოლუსიანი მსოფლიო წესრიგის ერთ-ერთ ცენტრს.

აშშ-ს საქართველოში ძალიან დიდი პოლიტიკური პრესტიჟი და რბილი ძალა აქვს, რითაც მას გარკვეული გავლენის მოხდენა შეუძლია საქართველოს ხელისუფლებაზე. იმის მტკიცედ ხაზგასმით, რომ მისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ქართული დემოკრატიის სიჯანსაღე, ამერიკას შეუძლია პოზიტიურად გამოიყენოს ეს გავლენა და გაზარდოს საქართველოს შანსები დააღწიოს თავი დღევანდელ სახიფათო ისტორიულ მომენტს. ამით შეერთებული შტატები შეამცირებდა რუსეთის შანსებს საქართველოში დომინირების მოპოვებით მიაღწიოს ძალიან მნიშვნელოვან წარმატებას კავკასიაში დასავლეთთან და კონკრეტულად აშშ-თან მიმდინარე პაექრობის ფარგლებში⁹⁵.
(ბატაშვილი დ.)

დასკვნა

---

⁹⁵ ბატაშვილი დ., ამერიკის სტრატეგია და საქართველო, <https://www.gfsis.org/ge/blog/view/825> გვ.1

კვლევის მიზანი იყო აშშ – ს საგარეო პოლიტიკის ევოლუციის პროცესის შესწავლა პოსტ-ბიპოლარულ სამყაროში და საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში აშშ – ს საგარეო პოლიტიკაში რბილი ძალის გამოყენების ძირითადი მომენტები შესწავლა საქართველოს, უკრაინის და რუსეთის მაგალითზე.

ნაშრომში გაანალიზებული მასალიდან და ყოველივე ზემოთქმულიდან შესაძლებელია შემდეგი დასკვნის გამოტანა:

შეერთებული შტატები XXI საუკუნის დასაწყისში აგრძელებს პოზიციონირებას, როგორც ერთადერთი სუპერ ძალაუფლება გლობალური ინტერესებით და შესაბამისი რესურსებით, თავისი საგარეო პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად.

ამერიკის შეერთებულ შტატებს აქვს უზარმაზარი გეოპოლიტიკური რესურსები, გააჩნია ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური ეკონომიკური სისტემა, არის პლანეტაზე უდიდესი სამხედრო ძალა, გააჩნია კოლოსალური კულტურული რესურსები და აქტიურ მონაწილეობას იღებს მრავალ ინსტიტუტში გლობალურ და რეგიონულ დონეზე.

„რბილი ძალის“ დამახასიათებელი თვისება ის არის, რომ იგი არ არის დამაბული, ხოლო მისი ვალუტის სახეობაა კულტურა, პოლიტიკური ფასეულობები და საგარეო პოლიტიკა, მიმზიდველობა და სხვების უპირატესობების ფორმირების შესაძლებლობა.

რბილი ძალა შეერთებული შტატების ძლიერი მხარე იყო დასაწყისიდან - რა თქმა უნდა, დიდი ხნით ადრე იქამდე, სანამ ქვეყანა XX საუკუნეში აღიარებულ მსოფლიო ძალად იქცა.

ვაშინგტონის კულტურული პოლიტიკის უმთავრესი კომპონენტია მასობრივი კულტურა (ექსპერტთა უმრავლესობის მიერ გამოვლენილია „ამერიკული კულტურის“ კონცეფცია), რომლის წარმატება აიხსნება მაღალი ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარებით, რომლის წყალობითაც ამერიკული პოპ-კულტურა მაუწყებლობს მთელ მსოფლიოში, ხდება ეფექტური პოლიტიკური და იდეოლოგიური იარაღი, რომელიც ემსახურება სხვადასხვა მედია წარმომადგენლებს, ტრანსნაციონალური კორპორაციებს, პოლიტიკურ კლანებს, ფინანსურ-სამრეწველო და სხვა ბიზნეს წრეების წარმომადგენლებს.

რბილი ძალა არის დემოკრატიული საზოგადოების პროდუქტი. ის რომ დემოკრატიულ პოლიტიკურ რეჟიმებში თავისი ბუნებისა და სპეციფიკის გამო, უფრო მეტად მიმართავენ მშვიდობიან მსჯელობას, ვიდრე ძალადობრივს, ეს არ იმლევა იმის მტკიცების უფლებას, რომ რბილი ძალა თვით დემოკრატიაში წარმოიშვა.

„რბილი ძალა“ მოიცავს ქვეყნის მთლიანობის მიმზიდველობას (მისი იდეოლოგია, კულტურა, ხალხის ცხოვრების წესი, ტრადიციები, ისტორია) და მისი სპეციფიკური მიღწევები (მაგალითად, სამომხმარებლო საქონელი, სამეცნიერო და ტექნიკური მიღწევები და ა.შ.), და აგრეთვე საგარეო პოლიტიკის სპეციფიკური ნაბიჯები, რომლებიც მიმართულია მისი ხელსაყრელი იმიჯის შექმნისათვის ქვეყნებში.

რბილი ძალა საშუალებას აძლევს იმ ქვეყნებსაც კი, რომლებსაც აქვთ შეზღუდული გავლენის ტრადიციული რესურსები (მაგალითად, სახელმწიფოები, რომლებიც არ არიან გაეროს უშიშროების საბჭოს წევრი, ბირთვული იარაღის არმქონე სახელმწიფოები ან გეოგრაფიული პერიფერიაზე მყოფი სახელმწიფოები) გამოიყენონ ფარული გავლენა საერთაშორისო პროცესებზე.

რბილი ძალის საშუალებების ეფექტურად გამოყენებას შეუძლია ხელი შეუწყოს ურთიერთპატივისცემის, ნდობის, პატივისცემისა და ურთიერთგაგების ილუზიას და ასევე საშუალებას აძლევს მოცემულ სახელმწიფოს გავლენა მოახდინოს პოლიტიკურ და ჰუმანიტარულ პროცესებზე მსოფლიოში და ცალკეულ ქვეყნებში.

აშშ-ს „რბილი“ ზემოქმედების განხორციელების ძირითადი საშუალებებია: ინფორმაციის ნაკადები; პოლიტიკური პიარი, რომელიც ორიენტირებულია უცხო აუდიტორიაზე; გლობალური მარკეტინგი; ქვეყნის ენა; საზოგადოებრივი დიპლომატია; ტურიზმი, სპორტული და კულტურული გაცვლა; საგანმანათლებლო სისტემა, სტუდენტთა გაცვლა; ეროვნული დიასპორა; კულტურათა დიალოგი.

ამერიკული (ტრადიციული) რბილი ძალის სტრატეგია, სპეციფიკური რესურსების ბაზაზეა დაფუძნებული. მისი პირველი „საყრდენი“ არის ამერიკული კულტურისა და ცხოვრების სტილის მიმზიდველობა.

„რბილი ძალის“ წარმატება დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ აღიქვამს სუბიექტი მიზანს. სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანია იმის გაგება, თუ როგორ აღიქვამენ იგი საერთაშორისო ურთიერთობების სხვა მონაწილეები, რომ ამის საფუძველზე მიიღონ საგარეო პოლიტიკაში კონკრეტული მოქმედებები.

ურთიერთკავშირი პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებთან ხორციელდება მრავალი სხვადასხვა ინსტიტუტისა და ორგანიზაციის მეშვეობით და ეს ურთიერთქმედება შეერთებული შტატების გლობალურ მისიაშია მოქცეული - ”მშვიდობიანი, აყვავებული, პატიოსანი და დემოკრატიული სამყაროს შექმნა და შენარჩუნება და ხელსაყრელი პირობები სტაბილურობისა და წინსვლისთვის ამერიკელებისა და სხვა ქვეყნების მოსახლეობის კეთილდღეობისთვის”.

აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის განათლებისა და კულტურის ბიურო არა მხოლოდ ახორციელებს დიდი რაოდენობით საგანმანათლებლო პროგრამებს, სამოქალაქო გაცვლით პროგრამებს, არამედ ახორციელებს პროგრამებს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის დასაცავად, უზრუნველყოფს ფინანსურ მხარდაჭერას ამერიკული მუსიკალური, კინემატიკური და ვიზუალური ხელოვნებისთვის, აწყოფს ამერიკელი შემსრულებლების ტურებს და საერთაშორისო გამოფენებს, კონცერტებს და ფესტივალებს. ეს არის ბიურო, რომელიც შეიმუშავებს გაცვლით პროგრამებს პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებისთვის.

კომპეტენტური საგანმანათლებლო და კულტურული პოლიტიკა, რომელსაც აწარმოებს საგანმანათლებლო და კულტურული საქმეთა ბიურო, უზრუნველყოფს მჭიდრო ურთიერთობას ყოფილ საბჭოთა კავშირის რეგიონებთან. კერძოდ:

- მიმდინარეობს მუშაობა ადგილობრივ თემებთან;
- მიმდინარეობს მუშაობა მმართველ და ოპოზიციურ ძალებთან;
- არსებობს საგანმანათლებლო, კულტურული და სამოქალაქო გაცვლის პრაქტიკა, რომელიც ხელს უწყობს აშშ – ს ერთგული აშშ – ს მოქალაქეების ფენის ჩამოყალიბებას პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში და ასევე იწვევს ამერიკული ფასეულობებისა და იდეალების გავრცელებას.

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე აშშ სამხრეთ კავკასიას მხოლოდ და მხოლოდ მოსკოვის პრიზმით განიხილავდა. ეს ვითარება სომხეთის, აზერბაიჯანისა და საქართველოს დამოუკიდებლობის შემდეგ შეიცვალა. აშშ-ს სამხრეთ კავკასიაში საკუთარი უსაფრთხოების, ენერგეტიკული და პოლიტიკური ინტერესები აქვს.

1990-იან და 2000-იან წლებში აშშ-მა ფეხი მოიკიდა ამ სტრატეგიულ რეგიონში, რომელიც მდებარეობს ევროპის, აზიის, რუსეთისა და სლავური სამყაროს და აგრეთვე ახლო აღმოსავლეთის შესაყარზე, თანაც რუსეთსა და ირანთან უშუალო კონფლიქტში ჩაბმისა და სომხეთის, აზერბაიჯანისა და საქართველოს ხელისუფლებასა და მოსახლეობაში წინააღმდეგობის გამოწვევის გარეშე. ამერიკის შეერთებული შტატები ამ რეგიონში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოთამაშე გახდა.

მდგომარეობა მკვეთრად შეიცვალა აშშ-ის სათავეში პრეზიდენტ დონალდ ტრამპის მოსვლის მერე, რომელმაც აშშ საგარეო პრიორიტეტები სხვანაირად გაიაზრა და შესაბამის ქმედებას შეუდგა. ტრამპის საგარეო პოლიტიკის მთავარი ამოცანა რუსეთისადმი დათმობების პოლიტიკაზე უარის თქმა, ზოგიერთ სფეროში დაკარგული ლიდერობის აღდგენა, ფოკუსირება ქვეყნის შიდა პრობლემებზე.

აშშ-ის მიერ სამხრეთ კავკასიაში გატარებული პოლიტიკა ხუთ სფეროდ იყოფა: ფინანსური დახმარება, დემოკრატიის ხელშეწყობა, ენერგეტიკული პოლიტიკა, უსაფრთხოების პოლიტიკა და კონფლიქტების მოგვარების სფეროში დიპლომატიური საქმიანობა. იმ პირდაპირი ფინანსური დახმარებების გარდა, რაც პირველყოვლისა სახელმწიფო აპარატის რეფორმებს, დეცენტრალიზაციას, ქალთა უფლებების გაძლიერებას და სამოქალაქო საზოგადოების ხელშეწყობასა და მის განვითარებას ხმარდებოდა.

საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან ამერიკის შეერთებული შტატები აქტიურად უჭერს მხარს მის სახელმწიფოებრიობას, დემოკრატიის, თავდაცვისუნარიანობისა და ეკონომიკის განვითარებას. ამერიკის შეერთებული შტატების უწყვეტი დახმარება საქართველოსათვის, რაც თანამშრომლობის სხვადასხვა პროგრამებით გამოიხატება, მნიშვნელოვნად

უწყობს ხელს საქართველოში დემოკრატიისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარებას და საქართველოს მისწრაფებას, გაწევრიანდეს ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში. ასევე მნიშვნელოვანია ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ განხორციელებული საგანმანათლებლო პროგრამები, რომლებიც ხელსუწყობს ქართველი სტუდენტების განათლების დონისა და კვალიფიკაციის ამაღლებას. საქართველოს თავდაცვისუნარიანობა მნიშვნელოვნად გაძლიერდა ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ განხორციელებული დახმარების პროგრამების მეშვეობით.

დღესდღეობით აშშ და საქართველო სტრატეგიული პარტნიორები არიან და ამ ურთიერთობებს საკმაოდ მტკიცე საფუძველი აქვს. აშშ-ს საქართველოში ძალიან დიდი პოლიტიკური პრესტიჟი და რბილი ძალა აქვს, რითაც მას გარკვეული გავლენის მოხდენა შეუძლია საქართველოს ხელისუფლებაზე.

ნაშრომის კვლევისას დასაბუთდა ჰიპოთეზა: აშშ-მ პოსტბიპოლარულ ეპოქაში დაიწყო განსხვავებული საგარეო-პოლიტიკური კურსის შემუშავება, მათ შორის და განსაკუთრებით პოსტ-საბჭოთა სივრცის მიმართ, რომელიც თვისობრივად განსახვავდებოდა „ცივი ომის“ პერიოდში გატარებულ კურსს საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. ამ ეტაპზე აშშ იყენებს ინტენსიურად „რბილი ძალის“ კონცეფციას, როგორც ყველაზე ეფექტურ საგარეო-პოლიტიკურ ინსტრუმენტს, განსაკუთრებით პოსტ-საბჭოთა სივრცის სამი ქვეყნის მიმართ - რუსეთის ფედერაციის, უკრაინის და საქართველოს მიმართ, ოღონდ განსხვავებული მიდგომებით.

ბიბლიოგრაფია

1. გამთენაძე ზ., ხიდუშელი გ., საერთაშორისო ურთიერთობებში „რბილი ძალის“ პრაქტიკის დანერგვა სამიზნე ქვეყნის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ პროცესებზე გავლენის მოპოვებისა და შენარჩუნების მიზნით. ქეისი –

- რუსეთის „რბილი ძალა“ საქართველოსა და სომხეთში, პოლიტიკა კავკასიის ირგვლივ, 2018
2. კაკაჩია ვ., ამერიკული დიპლომატიის „ახალი ტონი“ და საქართველო, 2010
  3. კეკელიძე თ., მანჯგალაძე გ., აშშ-ის როლი საქართველოს ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაციის თვალსაზრისით, ჟურნალი „ახალი აზრი“, № 4 (10), აგვისტო, 2003
  4. შუბითიძე ვ., აშშ-საქართველოს ურთიერთობები და ნატოში შესვლის პერსპექტივები თანამედროვე ეტაპზე, საერთაშორისო სამეცნიერო - პრაქტიკული კონფერენციის ნაშრომთა კრებული, 2019
  5. შურდულაია თ., ამერიკის როლი საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, 2010
  6. ჯენტლესონი ბ., ამერიკის საგარეო პოლიტიკა, არჩევნის დინამიკა 21-ე საუკუნეში, 2015
  7. ბ. ობამას ინაუგურალური გამოსვლა 01.20.2009 წლიდან: http://www.snr.com.ru/live/21012009/live_20090121_2.htm
  8. ბატაშვილი დ., ამერიკის სტრატეგია და საქართველო, <https://www.gfsis.org/ge/blog/view/825>
  9. Бобыло А.М., «МЯГКАЯ СИЛА» В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПОЛИТИКЕ: ОСОБЕННОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ
  10. Богатуров А.Д. «Стратегия разравнивания» в международных отношениях и внешней политике США / А.Д.Богатуров // Мировая экономика и международные отношения. 2001. №2. С.20-29.
  11. Братерский М.В., Скриба А.С., Концепция «мягкой силы» во внешнеполитической стратегии США, 2013
  12. Даниялов А. Об извращениях в освещении мюридизма и движения Шамиля. Жур. «Вопросы истории», 1950, №9
  13. Доктрина Клинтона URL: <http://do.gendocs.ru/docs/index-100251.html>
  14. Гламазда А. Военная сила как основной структурный элемент военной безопасности белорусского государства (Журнал международного права и

- международных отношений. 2012. № 4) // Международное общественное объединение «Развитие». URL: <http://www.evolutio.info/content/view/2004/215/>
15. Филимонов Г.Ю. Культурно-информационные механизмы внешней политики США. М.: РУДН, 2012
  16. Филимонов Г.Ю. «Мягкая сила» культурной дипломатии США. М.: РУДН, 2010
  17. Закатова П.Т., «Мягкая сила» как инструмент внешней политики США, 2019
  18. Киреев А.А., ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА США В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ
  19. Косачев К.И. России нужны новые подходы к «мягкой силе». URL: <http://www.rg.ru/2012/03/01/kosachev-site.html>
  20. Кубышкин А.И., Цветкова Н.А. Публичная дипломатия США. М.: Аспект Пресс, 2013.
  21. Леонова О.Г. Мягкая сила – ресурс внешней политики государства // Обозреватель. URL: http://observer.materik.ru/observer/N4_2013/027_040.pdf
  22. Леонтьев М.: Агрессивная внешняя политика США будет продолжена вне зависимости от мнения победителя «шоу-викторины» Барака Обамы <http://www.nr2.ru/moskow/205436.html>
  23. Мировая экономика и международные отношения. 2000. – № 2.
  24. Най Дж. // Международные процессы. 2015. Т. 13, № 1.
  25. Наумов А.О., «Мягкая сила» и «цветные революции», 2016
  26. Отдел международного сотрудничества АО «Медицинский университет Астана» . URL: <http://www.amu.kz/science%20and%20researches/OtdMenedNIss/pere4enFOGrant.php>
  27. Панарин А.С. Испытание глобализмом. – М., 2000
  28. Панова Е.П. Сила привлекательности: использование «мягкой силы» в мировой политике // Вестник МГИМО(У). 2010. № 4.
  29. Паршин П. Проблематика «мягкой силы» во внешней политике России // Аналитические доклады. М.: МГИМО – Университет. Март 2013. Выпуск 1

- (36). С.14. URL: <http://imi-mgimo.ru/ru/analiticheskie-doklady/169-vypusk-1-36.htm>
30. Пашуто К., Стратегия мягкой силы США на постсоветском пространстве, 2017, <http://www.picreadi.ru/strategiya-myagkoj-sily-ssha/>
31. Радиков И.В. О трансформации военной политики постсоветской России. Ч. 1 // Журнал «ПОЛИТЭКС». [Электронный ресурс] URL: <http://www.politex.info/content/view/535/30/>
32. Трибрат, В. "Мягкая безопасность" по Джозефу Наю: // Международные процессы. - 2005. - № 1.
33. Филимонов Г. «Мягкая сила» культурой дипломатии США. М.: Рос. ун-т дружбы народов, 2010. С. 18.
34. Шарп Д. От диктатуры к демократии. Екатеринбург: Нов. изд-во, 2005.
35. Химичева С. А., «Мягкая сила» как инструмент внешней политики США, 2018
36. Agency Financial Report / United States Department of State 2015. P. URL: <http://www.state.gov/s/d/rm/index.htm#mission>
37. Arquila J., Ronfeldt D. The Emergence of Noopolitik: Toward an American Information Strategy. Santa Monica, CA: RAND, 1999.
38. Baldwin D. Economic Statecraft. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1985.
39. Gallarotti G.M. Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it can be Effectively Used (Journal of Political Power. 2011. Vol. 4. № 1) // SelectedWorks. [Электронный ресурс] URL: http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=giulio_gallarotti
40. Christopher Hill, The Changing Politics of Foreign Policy, 2003
41. Derek Beach, Analyzing foreign policy, 2018
42. Global Trends 2025: A Transformed World // The American Institute of Certified Public Accountants (AICPA).URL: <http://www.aicpa.org/research/cpahorizons2025/globalforces/downloadabledocuments/globaltrends.pdf>

43. Hale H.E. Democracy or autocracy on the march? The colored revolutions as normal dynamics of patronal presidentialism // Communist and Post-Communist Studies. 2006. Vol. 39. № 3
44. Vuving A. How Soft Power Works. P. 7–8 // Asia-Pacific Center for Security Studies. URL: <http://apcss.org/Publications/Vuving%20How%20soft%20power%20works%20APSA%202009.pdf>
45. Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. - N.J.: Princeton University Press, 1984
46. Kroenig M., McAdam M., Weber S. Talking Soft Power Seriously. Berkeley, CA: University of California, 2010. P. 414
47. Morgenthau G.J. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. 6th ed. Beijing: Peking University Press, 1950
48. Nye J. Bound to Lead. - N. Y., 1990.
49. Nye J., Keohane R. Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston: Little, Brown and Co., 1977. P. 24–25.
50. Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. - N. Y., 2004.
51. Nye J. The Future of Power. N.Y.: Public Affairs Press, 2011.
52. Public Papers of the Presidents of the United States: George Bush. 1991. Book 1. Wash., D.C.: U.S. Government Printing Office, 1992.)
53. Shanker T. Pentagon to Outline Shift in War Planning Strategy // The New York Times. URL: http://www.nytimes.com/2009/06/23/world/americas/23military.html?_r=0
54. Waltz K. Theory of International Politics. Reading, MA: Addison-Wesley, 1979
55. Wilson E.J. Hard Power, Soft Power, Smart Power // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. URL: <http://ann.sagepub.com/content/616/1/110.abstract>

57. США продолжат "агрессивную внешнюю политику"
<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=523499>

58. პირობითი ჩართულობა აშშ-ის საქმიანობა სამხრეთ კავკასიაში
<https://ge.boell.org/ka/2018/02/06/pirobiti-chartuloba-ashsh-sakmianoba-samxret-kavkasiashi>